

Ljerka Mintas-Hodak
asistent-istraživač

UDK 368.221
izvorni članak

KOMENTAR UZ UNCTAD-OVE UZORAK-KLAUZULE ZA OSIGURANJE BRODA

Nakon kratkog kronološkog prikaza rada UNCTAD-a na stvaranju medjunarodnopravnog sustava pomorskog osiguranja, u po-pratnom komentaru uz pojedine dijelove kompleta uzoraka klausula za osiguranje broda na vrijeme izloženi su stavovi Radne grupe UNCTAD-a za medjunarodno pomorsko zakonodavstvo prilikom izrade tih klausula i neke osnovne sadržajne razlike između tih klausula i Institutskih klausula za osiguranje broda na vrijeme.

Općenito:

Već na prvoj konferenciji UNCTAD-a, održanoj 1964. u Ženevi, zaključeno je da se u prvom radu UNCTAD-a uvrsti razmatranje pravnih aspekata pomorskog osiguranja, konkretno mogućnosti usvajanja jedinstvenih klausula za osiguranje broda i za osiguranje tereta.⁽¹⁾ U skladu sa zaključkom postignutim na drugoj konferenciji UNCTAD-a, održanoj 1968. u New Delhiju, Pomorski odbor UNCTAD-a je osnovao Radnu grupu za medjunarodno pomorsko zakonodavstvo sa zadatkom da prouči ekonomski i trgovačke aspekte postojećeg medjunarodnog pomorskog zakonodavstva (medju kojim i prava pomorskog osiguranja), kako bi ustanovila da li i u kojoj ga je mjeri potrebno mijenjati kako bi odgovorilo potrebama suvremenog svijeta, posebno zemljama u razvoju.⁽²⁾ Radna grupa je na prvom zasjedanju 1969., donoseći program svog rada, istakla da će pomorsko osiguranje imati prioritet pred ostalim temama koje su bile uvrštene u njen program rada.⁽³⁾ U okviru Radne grupe UNCTAD-a za medjunarodno pomorsko zakonodavstvo, osnovana je Podgrupa za pomorsko osiguranje koja je održala osam sastanaka posvećenih izradi uzorak-klausula za osiguranje broda i šest sastanaka posvećenih izradi klausula za osiguranje tereta radeći na temelju studija koje je pripremalo Tajništvo UNCTAD-a. Ova podgrupa bila je sastavljena od stručnjaka iz raznih zemalja medju kojima i od stručnjaka iz Jugoslavije.⁽⁴⁾

Nakon dugotrajnog rada na usuglašavanju oprečnih pristupa pojedinim pitanjima pomorskog osiguranja tereta i broda u raznim nacionalnim pravnim sustavima i traženja takvih rješenja

koja bi bila prihvatljiva i primjenljiva u pravima što većeg broja država, a koja bi u isto vrijeme uspostavljala ravnopravnije odnose interesa izmedju stranaka ugovora o pomorskom osiguranju, UNCTAD je 1985. završio rad izradom dva kompleta uzoraka-klauzula: UNCTAD-ove uzorak-klauzule za osiguranje broda s dvije verzije: "All Risks Cover" ("Pokriće svih rizika") i "Named Perils Cover" ("Pokriće imenovanih rizika"); UNCTAD uzorak-klauzule za osiguranje tereta u tri verzije: "All Risks Cover" ("Pokriće svih rizika"), "Intermediate Cover" ("Medjuzasno pokriće") i "Restricted Cover" ("Suženo pokriće").⁽⁵⁾

Ideja da se započne s jednom sveobuhvatnijom revizijom međunarodnih uvjeta pomorskog osiguranja tereta i brodova postoji već dosta dugo, a iznikla je u okviru UNCTAD-a na osnovi dviju kritičkih ocjena postojećeg engleskog sustava pomorskog osiguranja. Prva zamjerka engleskom sustavu, a to je značilo S.G. ("Sale and Goods") polici pomorskog osiguranja i pridruženim Institutskim klauzulama za osiguranje tereta (skraćeno: ICC klauzule) i za osiguranje broda na vrijeme (skraćeno: ITC klauzule) bila je da se radi o vrlo zastarjelo sročenoj i teško razumljivoj polici i klauzulama osiguranja, posebno za korisnike iz zemalja u razvoju koji nisu uvijek u dovoljnoj mjeri verzirani u engleskom precedentnom pravu na temelju kojeg je englesku policu i klauzule pomorskog osiguranja jedino moguće protumačiti i u potpunosti razumjeti. Druga ozbiljna zamjerka postojećem prevladavajućem sustavu uvjeta za pomorsko osiguranje u svijetu bila je prvenstveno upućena od strane zemalja u razvoju, a sastojala se u tome da se osiguranje i reosiguranje tereta i brodova u svjetskim razmjerima u znatnom, ako ne i u pretežnom dijelu sklapa na temelju engleskih uvjeta osiguranja izradjenih od strane engleskih udruženja osiguratelja, u kojima interesi obiju strana ugovora o osiguranju nisu podjednako zaštićena. Osim toga, zemlje u razvoju su smatrале da je revizija postojećeg sustava pomorskog osiguranja (riječ je o sustavu engleskog osiguranja prije revizije koju je proveo Institut londonskih osiguratelja) nužna kako bi se stvorio medjunarodni režim pomorskog osiguranja uz aktivno sudjelovanje i uvažavanje interesa svih zainteresiranih zemalja, koji bi zamijenio u medjunarodnim okvirima ulogu de facto svjetskog sustava pomorskog osiguranja koju je do sada imao engleski sustav.⁽⁶⁾

Praktična posljedica ovih kritičkih primjedbi upućenih engleskom sustavu pomorskog osiguranja bila je da je Institut londonskih osiguratelja započeo reviziju Institutskih klauzula za osiguranje tereta i za osiguranje brodova na vrijeme. Sastavljena je nova polica pomorskog osiguranja znatno jednostavnijeg oblika bez i jedne klauzule, a Institutске klauzule su osuvremenjene sadržajno i jezično.⁽⁷⁾

Zanimljivo je istaknuti da je rad UNCTAD-a na izradi uzorak-klauzula za osiguranje tereta i za osiguranje broda započeo prije revizije Institutskih klauzula od strane Instituta londonskih osiguratelja. Činjenica da je Pomorski odbor UNCTAD-a stavio na dnevni red problematiku pomorskog osiguranja, utjecala je na britanske poslovne krugove da pristupe reviziji zastarjelih i teško razumljivih tekstova svojih standardnih uvjeta. Ipak, nove Institutске klauzule donesene su znatno prije UNCTAD-ovih uzorak-klauzula, i to možda ne samo zbog sporosti rada jedne tako velike međunarodne organizacije kao što je UNCTAD, nego i stoga što je zadatak koji si je UNCTAD zadao bio daleko opsežniji i teži. Institut londonskih osiguratelja trebao je samo osuvremeniti i tek ponegdje promijeniti već postojeći tekst Institutskih klauzula, dok je UNCTAD, na osnovi usporedbe i analize uvjeta pomorskog osiguranja u raznim državama, trebao pronaći sadržajna rješenja pojedinih klauzula osiguranja koja će biti kompromis između različitih nacionalnih pristupa pomorskom osiguranju, prihvatljiv za što veći broj država, te koja će istovremeno biti i rješenja u kojima će se odraziti ravnoteža zaštite interesa obiju stranaka ugovora o osiguranju, kako bi bila prihvatljiva i za davatelje i za korisnike osiguranja. Stoga doneseni kompleti uzorak-klauzula za osiguranje tereta i za osiguranje broda sadrže u tekstu nekih klauzula i po dvije ili više alternativa, što svakako u tehničkom smislu neće doprinositi njihovoј lakšoj primjeni, ali strankama ugovora o osiguranju daje veće mogućnosti izbora najprihvatljivijih rješenja.

Neposredno nakon donošenja UNCTAD-ovih uzorak-klauzula primjećeno je u Pomorskom odboru UNCTAD-a da u tekstu svakog kompleta postoje odredjene nedosljednosti kako u sadržajnom, tako i u jezičnom pogledu.⁽⁸⁾

Ipak, čini nam se da je daleko najveći propust činjenica da su se UNCTAD-ove uzorak-klauzule pojavile nakon revizije Institutskih klauzula Instituta londonskih osiguratelja. Nove Institutske klauzule ispunile su potrebu koja je prvotno postojala za revizijom postojećih uvjeta pomorskog osiguranja u V. Britaniji i nametnule su se u primjeni snagom utjecaja koje london-sko tržište osiguranja još uvijek ima u svijetu. S druge strane, UNCTAD-ove uzorak-klauzule koje sadrže i neka originalna rješenja, većinom se oslanjaju na rješenja sadržana u engleskim Institutskim klauzulama, u Francuskoj polici za osiguranje broda, u Norveškom planu za osiguranje broda, u Japanskim općim uvjetima za osiguranje broda itd., što može izazvati odredjene poteškoće u tumačenju sadržaja klauzula.

Do sada izražene kritike UNCTAD-ovih uzoraka-klauzula od strane stručnjaka koji se bave osiguranjem uglavnom se svode na primjedbe tehničkoj stilizaciji klauzula, kao npr. da su nespretnе za primjenu zbog velikog broja alternativa o kojima stranke ugovora trebaju voditi računa, da su nesigurne u pogledu problema koje mogu izazvati prilikom tumačenja pojedinih odredaba, te da su vrlo oširne, itd. Opširnost UNCTAD-ovih uzorak-klauzula razumljiva je ako se ima na umu da klauzule imaju međunarodni karakter i da ne predviđaju primjenu ni jednog nacionalnog prava pomorskog osiguranja. Stoga je bilo potrebno u okviru klauzula regulirati sva pitanja vezana uz odredjene tipove pomorskog osiguranja na koja su, kad se primjenjuje neka odredjena polica osiguranja sastavljena u nekoj zemlji, odgovori sadržani u odredbama dotičnog nacionalnog pomorskog zakonodavstva. Međutim, usprkos tekstualnog opsega klauzula, ostaje vrlo aktuelno pitanje mogu li se UNCTAD-ove uzorak-klauzule tumačiti samo za sebe, tj. bez oslonca na ili bez primjene i jednog nacionalnog prava. Čini nam se, usprkos nastojanju njihovih tvoraca, da karakter ovih klauzula ipak nije u dovoljnoj mjeri supranacionalan da bi se mogao tumačiti samo na temelju općih načela međunarodno važećeg prava pomorskog osiguranja. Najvjerojatnije će se UNCTAD-ove uzorak-klauzule primjenjivati u verziji koja je u skladu s nacionalnim pravnim sustavom zemlje u kojoj će se sklapati ugovor o osiguranju uz primjenu ovih klauzula. To bi moglo dovesti do toga da se UNCTAD-ove uzorak-klauzule različito tumače u pojedinim nacionalnim pravnim sustavima.

U ovom broju UPPP preveden je samo komplet UNCTAD-ovih uzorak-klauzula za osiguranje broda (u obje verzije), s komentarom uz pojedine uglavke, u kojem su izložena pitanja koja su prilikom izrade klauzula zaokupljala pažnju Radne grupe i stavovi koje je Radna grupa zauzimala.⁽⁹⁾ Rješenja sadržana u ovim uzorak-klauzulama za osiguranje broda usporedjena su s nekim rješenjima istih pitanja u Institutskim klauzulama za osiguranje brodova na vrijeme (skraćeno: ITC (Hull) klauzule) kako bi se jasno nije ocrtalo koliko su UNCTAD-ove uzorak-klauzule samostalne, a koliko slijede rješenja u ITC klauzulama i u engleskom pravu osiguranja. U narednom broju UPPP objavit ćemo prijevod UNCTAD-ovih uzorak-klauzula za osiguranje tereta (u tri verzije) kako bismo zaokružili izvještavanje naše stručne javnosti o radu i o dostignućima UNCTAD-a na području pomorskog osiguranja.

Uz pojedine uglavke:

1. UGLAVAK O POKRIĆU

Prema uglavku A ARC verzije UNCTAD-ovih uzorak-klauzula za osiguranje broda opseg pokrića označen je, po uzoru na francusku praksu osiguranja, jednom općom formulom sadržanom u A.1., dok je prema uglavku A.1. NPC verzije istih klauzula opseg pokrića označen, po uzoru na englesku osigурателјну праксу, taksativnim nabranjanjem osiguranih rizika ("Perils clause"). Usprkos nastojanju, UNCTAD nije uspio eliminirati ova dva pristupa određenju osiguranih rizika i UNCTAD-ove uzorak-klauzule zasnovati samo na jednom od ta dva pristupa.

Po "All Risks" pristupu pomorska polica osiguranja daje osiguraniku pokriće za svaki fizički gubitak ili oštećenje osiguranog broda koje nastane zbog nastupa bilo kojeg rizika osim rizika u odnosu na koje je pokriće izričito isključeno primjenom uglavka o isključenjima. S druge strane, po "Named Perils" pristupu polica osiguranja daje osiguraniku pokriće samo onog gubitka ili oštećenja osiguranog broda za koji osiguranik uspije dokazati da je nastao zbog nastupa nekog u polici izričito imenovanog rizika. Osnovna razlika izmedju ova dva pristupa osiguranja pomorskog kaska očituje se u teretu dokaza. U sustavu ARC

osiguranik treba samo dokazati štetu, a ne i njen uzrok, pa će osiguratelj morati dokazati uzrok štete ako se želi oslobiti obveze isplate osigurnine zbog uzroka koji isključuje takvu obvezu. U sustavu NPC osiguranik mora dokazati i štetu i njezin uzrok, što je za njega znatno teže.

Radna grupa UNCTAD-a izradila je uzorak-klauzule za osiguranje broda u dvije varijante: ARC i NPC, nastojeći u što većoj mjeri izjednačiti opseg osiguranih rizika po obje varijante uzorak-klauzula. U tu svrhu Radna grupa je u uglavak o pokriću NPC verzije uvrstila neke rizike za koje bi postojalo pokriće po ARC verziji UNCTAD-ovih uzorak-klauzula. S druge strane, s obzirom da je pokriće primjenom uglavka o pokriću ARC verzije uzorak-klauzula općenito, Radna grupa UNCTAD-a je u uglavak B (Opća isključenja) ARC verzije uzorak-klauzule unijela isključenje pokrića u odnosu na odredjene rizike čije isključenje nije bilo potrebno posebno predvidjeti u NPC verziji uzorak-klauzula jer se na njih ionako ne proteže pokriće po NPC verziji uzorak-klauzula. Ipak, opseg osiguranih rizika (odredjen pozitivno i negativno u uglavcima A i B obiju verzija teksta) prema obje verzije UNCTAD-ovih uzorak-klauzula za osiguranje broda nije potpuno jednak, a razlika izmedju ove dvije verzije uzorak-klauzula je i u tehnici odredjivanja osiguranih rizika. Napominjemo da ovako prošireno pokriće predvidjeno NPC verzijom uzorak-klauzula nije ništa neobično ako se ima na umu da su i prema ITC klauzulama s najširim pokrićem pokriveni gotovo svi rizici, tako da se de facto radi o klauzulama s "all risks" pokrićem.⁽¹⁰⁾

Sadržaj pokrića predvidjen u uglavku A NPC verzije uzorak-klauzula uglavnom odgovara sadržaju pokrića u uglavku o rizicima ("Perils Clause") ITC klauzula (piraterija je po UNCTAD-ovim uzorak-klauzulama dodatni rizik).

U 1.1. UNCTAD-ovih uzorak-klauzulama predvidjeno je, kao i u 6.1. novih ITC klauzula, da se osiguranjem "pokriva gubitak ili oštećenje osiguranog broda prouzročen" rizicima imenovanim u 1.1.1. do 1.1.7. uzorak-klauzula odnosno u 6.1.1. do 6.1.8. u ITC klauzulama. Iako u oba kompleta klauzula nije navedeno da se pokriva samo šteta neposredno prouzročena osiguranim rizicima, to proizlazi iz konteksta cijele ove odredbe stilizirane po uzoru na englesku praksu osiguranja u kojoj se na pokriće ove vrste rizika primjenjuje teorija neposrednog uzroka. U 1.1.

uzorak-klauzula predvidjeni su, kao i u ITC klauzulama (6.1.), osnovni pomorski rizici i četiri rizika u 1.1.2., 1.1.3., 1.1.5. i 1.1.7. uz tzv. Inchmaree klauzule, koji su pokriveni bez uvjeta "due diligence".⁽¹¹⁾ Uglavak A NPC verzije uzorak-klauzula razlikuje se od uglavka 6. ITC klauzula utoliko, što uz opasnosti mora nisu kao osigurani rizici izričito predvidjeni i opasnosti rijeka, jezera ili drugih plovnih puteva. Nadalje, gubitak ili oštećenje osiguranog broda koji nastane po formulaciji ITC klauzula "zbog dodira sa zrakoplovom ili sličnim predmetom kao i s predmetima koji na njih padnu, kopnenim vozilom, dokom, te s lučkom opremom ili uredjajem", pokriven je po NPC verziji uzorak-klauzula općenitijom formulom. Pokriće rizika potresa, vulkanske erupcije ili udara groma predvidjeno je i u ITC klauzulama i u NPC verziji uzorak-klauzula, ali time je u ovim posljednjima izričito navedeno da se pokriće odnosi i na "slične prirodne nepogode".

U 1.2. uglavku A NPC verzije uzorak-klauzula imenovani su preostali rizici iz Inchmaree klauzule za koje će postojati pokriće iz osiguranja samo ako se takvi rizici ne ostvare zbog propusta osiguranika da uloži dužnu pažnju kako ne bi došlo do njihovog ostvarenja. Dužnost ulaganja dužne pažnje ("due diligence") donosi se kako po uzorak-klauzulama, tako i po ITC klauzulama ne samo na osiguranika, nego i na brodovlasnika i na upravitelje. Baraterija zapovjednika, časnika i posade broda predstavlja pokriveni rizik i po uzorak-klauzulama i po ITC klauzulama, samo što je po uzorak-klauzulama pokriće ovog rizika formulirano tako, da je data definicija tog pojma U. 1.2.3. uglavka A.

Medjutim, dok je po ITC klauzulama izričito predvidjeno i pokriće šteta koje svojom nemarnošću prouzroče naručitelji prijevoza ("charterers") (6.2.4.) kad djeluju kao osiguranici, dotle takvo pokriće u odnosu na osiguranike u ulozi naručitelja prijevoza nije predvidjeno u NPC verziji uzorak-klauzula. Tekst u 1.2. NPC verzije uzorak-klauzula i sadržajno i stilistički odgovara engleskoj Inchmaree klauzuli.

Od rizika pokrivenih u 1.2. NPC verzije uzorak-klauzula činjenično su najsloženiji i pravno najzanimljiviji pokriće za rizik skrivene mane broda, rizik nepažnje zapovjednika, časnika i posade broda i rizik baraterije jer ti pojmovi nisu zakon-

ski definirani, nego je opseg njihovog sadržaja utvrđjen u engleskoj sudskoj praksi.

Prvenstveno treba napomenuti da su u 1.2. NPC verzije uzorak-klauzula, kao uostalom i prema Inchmaree klauzuli, pokrivene samo posredne ili posljedične štete ("consequential damage"). Neposredne štete, tj. šteta na samom prsnutom kotlu, slomljenoj osovini i neispravnom dijelu broda nisu pokrivene. Nadalje, sve štete predviđene u 1.2. uzorak-klauzula pokrivene su osiguranjem samo ako nisu nastale kao posljedica osiguranikovog propusta da uloži dužnu pažnju da do njih ne dodje.

U odnosu na rizik skrivene same materijala u stroju ili trupu broda potrebno je podsjetiti da po Inchmaree klauzuli pojam ne obuhvaća pogrešku u nacrtu ("error in design"). Isto tako, po engleskom pravu (čl. 55(2)(c) Marine Insurance Act (1906)), pojam mane ne obuhvaća ni redovitu istrošenost ("ordinary wear and tear") ni koroziju i truljenje materijala ("corrosion, rotteness"). Međutim, po UNCTAD uzorak-klauzulama pokrivena je šteta prouzročena skirvenom manom materijala bez obzira kako je do mane došlo.

Ako je posljedična šteta, izazvana skrivenom manom materijala, rezultat propusta osiguranika, brodovlasnika ili upravitelja da uloži dužnu pažnju da do nje ne dodje, osiguranik neće imati pravo na pokriće takve štete iz osiguranja ni po Inchmaree klauzuli, ni po UNCTAD-ovim uzorak-klauzulama za osiguranje broda. Ako je, međutim, osiguranik, brodovlasnik ili upravitelj uložio dužnu pažnju ili nije mogao otkriti manu, a šteta je posljedica skrivene mane koju su zbog nemara propustili otkriti zapovjednik, časnici, posada ili peljari i brodopravljaci koji nisu osiguranik, osiguranik će imati pravo na pokriće takve štete iz osiguranja primjenom 1.2.4. NPC verzije uzorak-klauzula. Identično rješenje postoji i po ITC klauzulama. Međutim, i po ITC klauzulama i po UNCTAD-ovim uzorak-klauzulama nema izričite odredbe o utjecaju nemarnog postupanja trećih osoba (izvan imenovanih kategorija) u otkrivanju skrivenih mana na pravo osiguranika da za štete izazvane skrivenim manama traži od osigурatelja broda pokriće. Treba prepostaviti da su po ARC verziji uzorak-klauzula i takve štete pokrivene osiguranjem broda jer nisu nigdje izročito isključene iz osiguranja.

Uglavak o riziku onečišćenja sadržan u A.2. obiju verzija UNCTAD-ovih uzorak-klauzula sadržajno odgovara uglavku 7. ITC klauzula ("Pollution Hazard Clause"). Ovaj se uglavak pojavio u policama osiguranja nakon slučaja "Torrey Canyon" jer se pokazalo da pokriće gubitaka ili oštećenja osiguranog broda zbog nastupa rizika osiguranog ovim uglavkom ne postoji ni prema jednom drugom standardnom uglavku za osiguranje broda. Iako možda na prvi pogled izgleda da je uvrštenje ovog uglavka u ARC verziju uzorak-klauzula bilo nepotrebno, s obzirom na opseg pokrića predviđen u A.1, a nijedno od isključenja predviđenih u B. 4. ne upućuje na zaključak da su štete pokrivene uglavkom o riziku onečišćenja isključene iz pokrića po ARC verziji uzorak-klauzula, ipak je Radna grupa ocijenila korisnim uvrstiti ovaj uglavak i u ARC verziju uzorak-klauzula. Ovo stoga, da bi se uklonila svaka eventualna sumnja da li se riječi "... druge slične mjere..." u 4.1.9. ARC verzije uzorak-klauzula mogu shvatiti da se odnose i na postupke državne vlasti u okviru njenih ovlaštenja sprečavati ili uklanjati onečišćenje ili opasnost onečišćenja zbog oštećenja osiguranog broda koje je nadoknadivo po polici osiguranja broda:

Odredbom u A.3. obiju verzija uzorak-klauzula predviđen je pravni položaj zapovjednika broda, časnika i posade broda kad su istovremeno i djelomični vlasnici broda za koji se sklapa osiguranje. Cilj ove odredbe je da se izbjegnu nejasnoće između učinka odredbe o potrebi zapovjednika i članova posade da kao osiguranici ulažu dužnu pažnju prema 1.2. NPC verzije uzorak-klauzula, i učinka odredbe o pokriću šteta koje nastanu zbog nemara zapovjednika, časnika i posade broda u 1.2.4. NPC verzije uzorak-klauzula.

OPĆA ISKLJUČENJA

Uglavak ARC verzije UNCTAD-ovih uzorak-klauzula o općim isključenjima samo se djelomično tekstualno podudara s uglavkom NPC verzije UNCTAD-ovih uzorak-klauzula o općim isključenjima (4.1.-4.2.-4.3.). Tako prema uglavku o općim isključenjima u obje verzije UNCTAD-ovih uzorak-klauzula osiguranje ne pokriva nikakav gubitak, oštećenja, odgovornost ili trošak koji osigu-

raniku nastanu zbog nastupa odredjenih ratnih, političkih rizika, rizika nesposobnosti broda za plovidbu te rizika skrivenih postupaka ili propusta samog osiguranika.

Usporedbom formulacije isključenih ratnih i političkih rizika u obje verzije UNCTAD-ovih uzorak-klauzula s formulacijom takvih isključenja u ITC klauzulama (klauzule 23,24. i 25.) uočljivo je sljedeće: isključenje naknade zbog gubitka, oštećenja odgovornosti ili troška izazvanog nastupom bilo kojeg od ratnih rizika označenih u 4.1.1. do 4.1.4. obiju verzija UNCTAD-ovih uzorak-klauzula, tekstualno se uglavnom podudara s formulacijom isključenja ratnih rizika u uglavku 23. ITC klauzula, s tom razlikom što su u tekstu UNCTAD-ovih uzorak-klauzula u 4.1.1. imenovani rizici koji uglavnom odražavaju međunarodni karakter pobrojanih dogadjaja, a u 4.1.2. su imenovani rizici koji pretežno odražavaju, po mišljenju Radne grupe UNCTAD-a, nacionalni karakter ratnih dogadjaja. Umjesto riječi "... any hostile act by or against belligerant power..." sadržanih u uglavku 23. ITC klauzula, u tekstu obiju verzija UNCTAD-ovih uzorak-klauzula ušle su riječi: ..."hostilities or warlike acts..." (neprijateljstva i ratu slične radnje). U tekstu obiju verzija UNCTAD-ovih uzorak-klauzula takodjer nema riječi "derelict" (napuštene) ispred riječi "mines, torpedoes..." (mine, torpedo...) koja u uglavku 23. ITC klauzula postoji.

Isključenje osiguranja za svaku štetu koja proizadje iz nastupa odredjenih političkih rizika uglavnom je na podjednak način formulirano i u 4.1.5, 4.1.7. i 4.1.8. obiju verzija UNCTAD-ovih uzorak-klauzula i u uglavku 24. ITC klauzula ("Strikes Exclusion Clause"). Medutim, dok je po ITC klauzulama isključeno pokriće iz osiguranja svake štete koju izazovu štrajkovi, radnici otpušteni s posla i osobe koje sudjeluju u radničkim ili gradjanskim nemirima odnosno u nasilju, dotle je po obje verzije UNCTAD-ovih uzorak-klauzula isključeno pokriće svake štete koja nastane zbog štrajka, prekida posla ili drugih sličnih radničkih nemira, odnosno zbog gradjanskih nemira, nasilja ili sličnih dogadjaja. U 4.1.5. obiju verzija UNCTAD-ovih uzorak-klauzula, za razliku od uglavka 24.2. ITC klauzula, isključena je i svaka šteta izazvana sabotažom.

Rizik isključen u 4.1.6. obiju verzija UNCTAD-ovih uzorak-klauzula odgovara takvom isključenom riziku sadržanom u uglavku 25. ITC klauzula ("Malicious Acts Exclusion Clause").

Medjutim, za razliku od ITC klauzula koje takav rizik uopće ne spominju kao isključeni, UNCTAD-ove uzorak-klauzule u 4.1.9. obiju verzija teksta predviđaju kao isključeni rizik i određene mјere državnih vlasti (kao npr. konfiskacija, rekvizicija i sl.).

S obzirom na karakter pokrića predviđen ARC verzijom UNCTAD-ovih uzorak-klauzula razumljivo je da je rizike imenovane u 4.1. do 4.3. bilo potrebno izričito isključiti iz osiguranja jer su to izvanredni rizici za koje osiguratelji pružaju pokriće samo ako to stranke izričito posebno ugovore i uz dodatnu premiju osiguranja. Medjutim, nije sasvim jasno zbog čega su ti rizici kao isključeni predviđeni u uglavku o općim isključenjima NPC verzije UNCTAD-ovih uzorak-klauzula, kad su po toj verziji osiguranjem pokrivene samo one štete koje proizlaze iz rizika imenovanih u uglavku o pokriću, tj. uglavku A, a medju pokrivenim rizicima u tom uglavku nisu sadržani i ratni politički rizici, rizik nesposobnosti broda za plovidbu i rizik skriviljenih postupaka osiguranika. Iz materijala Radne grupe UNCTAD-a može se zaključiti da je razlog uvrštenja ovih izvanrednih rizika u uglavak o općim isključenjima u NPC verziji UNCTAD-ovih uzorak-klauzula uglavnom u tome što se slijedila praksa načina određivanja pokrivenih i isključenih rizika utvrđena u ITC klauzulama.

Odredba o isključenju pokrića za sve gubitke, oštećenja, odgovornosti ili troškove koji proizadju iz skriviljenih postupaka ili propusta osiguranika, sadržana u 4.3. obiju verzija UNCTAD-ovih uzorak-klauzula, rezultat je kompromisa izmedju zagovornika stajališta da se iz osiguranja isključe samo one štete, gubici, odgovornosti i troškovi koji nastanu zbog hotimičnih i skriviljenih postupaka ("wilful misconduct") osiguranika i zagovornika stajališta da se iz osiguranja isključe i one štete, gubici, odgovornosti i troškovi koji nastanu zbog takvih radnji ili propusta trećih osoba ili koje nastanu zbog osiguranikove krajnje nepažnje ("gross negligence").

U obje verzije UNCTAD-ovih uzorak-klauzula predviđena je dodatna klauzula o isključenju pokrića za svaki gubitak, oštećenje, odgovornost ili trošak prouzročen piraterijom. Dakle, po UNCTAD-ovim uzorak-klauzulama rizik piraterije neće biti pokriven osiguranjem samo ako stranke izričito ugovore primjenu ovog uglavka. Ako, medjutim, stranke ugovora o osiguranju izričito

ne predvide isključenje pokrića za rizik piraterije, prema obje verzije UNCTAD-ovih uzorak-klauzula, kao i prema ITC klauzulama (6.1.5.) taj će rizik biti osiguran policom za osiguranje broda.

U uglavku o općim isključenjima ARC verzije UNCTAD-ovih uzorak-klauzula predvidjeno je isključenje još nekih rizika, koji nisu kao isključeni rizici predvidjeni u NPC verziji UNCTAD-ovih klauzula. Radi se o neposrednoj i posljedičnoj šteti prouzročenoj rizicima imenovanim u 4.4. i 4.5. ARC verzije. U 1.2. NPC verzije UNCTAD-ovih uzorak-klauzula predvidjeno je da se iz osiguranja nadoknadjuju svi gubici i oštećenja osiguranog broda koji nastanu kao posljedica kvara izazvanog skrivenom manom materijala u trupu ili stroju osiguranog broda ako nisu nastali zbog propusta osiguranika da uloži dužnu pažnju (due diligence proviso). Dakle, prema uglavku o pokriću NPC verzije UNCTAD-ovih uzorak-klauzula u slučaju ostvarenja rizika imenovanih u 1.2. neće postojati pravo osiguranika na naknadu iz osiguranja bilo kakve neposredne štete, tj. štete na samom neispravnom materijalu. Za ovaku štetu osiguranik će moći dobiti naknadu iz osiguranja primjenom drugih uglavaka police osiguranja kojima je predvidjeno pokriće šteta koje nastanu zbog ostvarenja drugih osiguranih rizika. Međutim, kad je riječ o ARC verziji UNCTAD-ovih uzorak-klauzula o osiguranju broda, svaki rizik gubitka ili oštećenja je osiguran ako nije izričito isključen, a to se odnosi i na neposredne gubitke i oštećenja i na daljnje gubitke i oštećenja. Stoga je Radna podgrupa UNCTAD-a ocijenila da je potrebno u ARC verziju teksta unijeti izričito isključenje pokrića za neposredni gubitak ili oštećenje prouzročeno zamjenom ili popravkom neispravnog dijela zbog određenih rizika označenih u 4.5.1. do 4.5.3. ARC verzije teksta. Isključenje osiguranja u odnosu na mane imenovane u 4.5. je apsolutno utoliko, što ne ovisi o osiguranikovom ulaganju ili propustu ulaganja dužne pažnje.

U 4.4. ARC verzije UNCTAD-ovih uzorak-klauzula predvidjeno je isključenje iz osiguranja svake daljnje štete, gubitka, odgovornosti ili troška prouzročenog određenim manama imenovanim u 4.4.1. do 4.4.3. ako je osiguranik, brodovlasnik ili upravitelj propustio uložiti dužnu pažnju kako bi ih otkrio. Uspoređujući opseg osiguranog rizika skrivene mane po NPC verziji

UNCTAD-ovih uzorak-klauzula s opsegom istog po ARC verziji vidljivo je da je zahvaljujući uvrštenju odredaba 4.4. u ARC uglavak o općim isključenjima samo donekle izjednačeno pokriće za štete zbog mana prema ARC verziji s pokrićem mana koje su obuhvaćene pojmom "skrivene mane", i u odnosu na koji u NPC verziji teksta postoji pokriće iz osiguranja (1.2.2.) pod uvjetom da je osiguranik uložio dužnu pažnju da ih otkrije.

Posebno u odnosu na daljnju štetu prouzročenu redovitim trošenjem odnosno dotrajalošću potrebno je reći da zbog dotrajalosti daljnja šteta koja iz toga može nastati može biti rezultat nemara različitih osoba osim osiguranika, brodovlasnika i upravitelja, da takvu dotrajalost otkriju. Ako je kvar prouzročen dotrajalošću materijala nastao zbog nemarnosti posade, osiguranik će imati pravo na naknadu iz osiguranja ako dokaže da je on uložio dužnu pažnju, ali da usprkos tomu nije mogao otkriti dotrajalost. To isto vrijedi i u odnosu na pokriće daljnje štete prouzročene korozijom, truljenjem ili nedovoljnim održavanjem. Korozija i truljenje mogu u određenim slučajevima biti posljedica dotrajalosti materijala i u takvim situacijama na pokriće daljnje štete primijenit će se iste odredbe koje vrijede i u slučaju dotrajalosti. Međutim, u slučajevima kad korozija i truljenje nadilaze pojam dotrajalosti, kao u slučaju izuzetno jake korozije, radilo bi se već o skrivenoj mani materijala i trebalo bi primijeniti odredbe koje se odnose na skrivene mane.

Formulacija uvjeta ulaganja dužne pažnje od strane osiguranika ("due diligence proviso") vrlo jasno naglašava dužnost osiguranika da uloži dužnu pažnju kako bi otkrio manu. Međutim, po alternativnoj formulaciji teksta ovog uvjeta koja nije ušla u konačni tekst ARC verzije UNCTAD-ovih uzorak-klauzula uz naglašavanje osiguranikove dužnosti otkriti manu bila je također sadržana njegova dužnost nastojati izbjegavati posljedice kvara. Alternativni tekst uvjeta je glasio: "pod uvjetom da se takav gubitak, oštećenje, odgovornost ili trošak ne može pripisati osiguranikovom nedostatku dužne pažnje" ("provided such loss, damage, liability or expenses is not attributable to lack of due diligence of the assured"). Da je prihvaćena ova alternativna formulacija teksta uvjeta ulaganja dužne pažnje, onda bi on sadržajno više odgovarao tekstu takvog uvjeta predviđenog u 1.2. uglavka o pokriću NPC verzije UNCTAD-ovih uzorak-klauzula.

U 4.6. ARC verzije UNCTAD-ovih uzorak-klauzula predvidjeno je isključenje pokrića iz osiguranja za sve neposredne i daljnje štete koje nastanu zbog ili u vezi s korištenjem radioaktivnog, nuklearnog ili sličnog materijala ili u vezi s korištenjem ili zbog nezgode na nuklearnim postrojenjima i reaktorima. Prema tekstu alternative A isključenje se odnosi samo na štete koje nastanu neposredno ili posredno u vezi s prijevozom nuklearnih, radioaktivnih ili sličnih materijala na osiguranom brodu. Prema alternativi B ne postoji nikakvo isključenje šteta od nuklearnih opasnosti (rizika). Ako se usporede alternativni tekstovi o isključenju nuklearnih rizika u ARC verziji UNCTAD-ovih uzorak-klauzula s uglavkom o pokriću NPC verzije istih klauzula, onda je vidljivo da je po tekstu u 4.6. ARC verzije predvidjeno isključenje osiguranja za svaku neposrednu ili posrednu štetu prouzročenu nezgodom na nuklearnim postrojenjima ili na reaktoru. U odnosu na daljnje štete prouzročene nezgodom ili kvarom na nuklearnom postrojenju ili na reaktoru predvidjeno je u 1.1.7. NPC verzije UNCTAD-ovih uzorak-klauzula pokriće iz osiguranja, pa ako se koristi komplet uzorak-klauzula u ARC verziji s tekstom sadržanim u 4.6, onda je opseg osiguranih nuklearnih rizika (odnosno isključenih rizika) po ARC verziji znatno drugačiji od opsega osiguranih odnosno isključenih nuklearnih rizika po NPC verziji UNCTAD-ovih uzorak-klauzula. Potrebno je još samo napomenuti da je po uglavku 26. ITC klauzula (Nuclear Exclusion) predvidjeno isključenje osiguranja za svaku štetu koja nastane upotrebom ratnog oružja na bazi primjene atomske ili nuklearne fisije i/ili fuzije odnosno druge slične reakcije ili radioaktivne sile ili stvari.

KLAUZULA O ODGOVORNOSTI ZA SUDAR ILI

KLAUZULA O ODGOVORNOSTI ZA SUDAR I UDAR

Prema obje verzije UNCTAD-ovih uzorak-klauzula za osiguranje broda predvidjene su dvije alternativne mogućnosti pokriće osiguranikovih odgovornosti: alternativa A : uže pokriće samo određenih zahtjeva koji nastaju iz sudara osiguranog broda s drugim brodom (brodovima), po uzoru na engleske standardne uvjete (8.1. ITC klauzula), i alternativa B - šire pokriće koje obuhvaća

sve zahtjeve koji nastanu iz sudara osiguranog broda s drugim brodom (brodovima) ili udara u neki objekt, po uzoru na francusku osigurateljnu praksu. Kao i prema 8.4. ITC klauzula, u 5.2. alternativnog teksta A i B izričito su predviđeni određeni slučajevi kad neće postojati pokriće osiguranikove odgovornosti iz sudara odnosno iz sudara i udara. Isključenje pokrića za odgovornost osiguratelja zbog uklanjanja podrtine u Uglavku o odgovornosti za sudar i udar (alternativa B) (5.2.5.) predviđeno je alternativno kao šire i kao uže isključenje. Prema tekstu u subalternativi A isključeno je pokriće zahtjeva zbog odgovornosti samo u odnosu na troškove uklanjanja osiguranog broda ili njegovog tereta. Uklanjanje drugih brodova i imovine na njima ulazi u okvir pokrića po Uglavku o odgovornosti za sudar i udar. Ovakvo rješenje preuzeto je iz Norveškog plana za osiguranje brodova. Prema tekstu druge subalternative koji se podudara s tekstrom u 5.2.5. Uglavka o odgovornosti za sudar (alternativa A) i s tekustom u 8.4.1. ITC klauzula isključeno je pokriće zahtjeva zbog odgovornosti osiguranika za uklanjanje bilo kakve podrtine bilo kojeg broda ili njegovog tereta. Prema odredbi sadržanoj u 5.2.6. Uglavka o odgovornosti za sudar i udar (alternativa B) ... postoji pokriće u odnosu na bilo kakvu odgovornost osiguranika za daljnju (posljedičnu) štetu ili za štetu zbog zakašnjenja ma kojeg broda ili stvari koji nisu fizički oštećeni prilikom sudara ili udara. Ovo isključenje je neophodno s obzirom na karakter pokrića predviđen u 5.1. alternativi B. U tekstu Uglavka o odgovornosti za sudar (alternativa A) ovakva odredba nije potrebna.

Usporedbom uglavka o odgovornosti za sudar odnosno sudar i udar uzorak-klauzula s ITC klauzulama uočljivo je da ni u jednom uglavku uzorak-klauzula za razliku od ITC klauzula (8.4.2.) nije predviđeno isključenje pokrića za odgovornost osiguranika zbog štete nastale pokretnoj ili nepokretnoj imovini ili stvarima koje nisu drugi brodovi ili stvari na tim drugim brodovima. Ovakvo bi isključenje s obzirom na prošireno pokriće prema Uglavku o odgovornosti za sudar i udar bilo nelogično, a u Uglavku o odgovornosti za sudar je nepotrebno jer bi ponavljalo u negativnom obliku sadržaj odredbe u 5.1.1.

Isključenje pokrića za odgovornost osiguranika u odnosu na zahtjeve zbog onečišćenja i kontaminacije morskog okoliša pred-

vidjeno u 5.2.4. obaju alternativnih tekstova i obiju verzija UNCTAD-ovih uzorak-klauzula sadržajno odgovara isključenju tog rizika predviđenog u 8.4.5. ITC klauzula, time da je prema UNCTAD-ovom uzorak-klauzulama izričito navedeno da je iz osiguranja po toj klauzuli isključen i svaki trošak koji nastane zbog poduzimanja preventivnih mjera ili mjera čišćenja.

Potrebno je nadalje napomenuti da se tekst Uglavka o odgovrnosti za sudar može koristiti ili tako da daje potpuno pokriće osigurane odgovornosti osiguranika ili tako da daje samo pokriće tri četvrtine takve odgovornosti osiguranika. Ove alternativne mogućnosti su predviđene stoga, što se u praksi određenog broda država (posebice skandinavskih) osigurava cijelokupna osiguranikova odgovornost za sudar, dok je po engleskoj osigurateljnoj praksi i praksi zemalja koje slijede engleski model uobičajeno da osiguratelj broda pokriva samo dio odgovornosti osiguranika za sudar. U UNCTAD-ovom Uglavku o odgovornosti za sudar i udar (alternativa B) predviđeno je isključivo potpuno pokriće odgovornosti osiguranika za štete koje nastanu zbog sudara osiguranikovog broda s drugim brodovima ili udara osiguranog broda u neki plutajući ili učvršćeni objekt.

Brodovlasnici koji upotrebljavaju engleske ITC klauzule dobivaju po Uglavku o odgovornosti za sudar pokriće svoje odgovornosti samo do 3/4 osigurane vrijednosti broda. UNCTAD je ocijenio da je nepotrebno izradjivati posebni komplet klauzula koji bi pružao osiguraniku dodatno pokriće za višak odgovornosti. Radna grupa UNCTAD-a ocijenila je da je osiguranje koje osiguranik stječe na temelju uglavka o odgovornosti za sudar ionako samostalno u odnosu na osnovno osiguranje broda predviđeno u ostalim uglavcima uzorak-klauzula za osiguranje broda. Stoga po mišljenju Radne grupe ni granica pokrića po uglavku o odgovornosti za sudar ne mora odgovarati granici pokrića po osnovnoj polici. Po uzorak-klauzulama za osiguranje broda granicu pokrića za štete koje nastanu osiguranom brodu predstavlja ugovorena vrijednost broda, a ako ona nije u polici osiguranja označena, onda osigurnjava vrijednost definirana u 10.1.2. obiju verziju uzorak-klauzula. Međutim, ovaj iznos osigurnine ne mora uvek koincidirati odnosno biti manji od iznosa moguće osiguranikove odgovornosti za sudar. Kako bi se izbjegla potreba posebnog ugovaranja osiguranja viške odgovornosti, u UNCTAD-ovim

uzorak-klauzulama predvidjena je mogućnost da stranke od slučaja do slučaja ugovore granicu do koje će biti pokrivena odgovornost osiguranika za sudar. Tekst UNCTAD-ovih uzorak-klauzula u 5.4. formuliran je dakle tako da osiguranik može dobiti pokriće odgovornosti za sudar bilo prema standardnim uvjetima (pokriće do 3/4 ugovorene vrijednosti ili pokriće do punog iznosa ugovorene vrijednosti broda) ili cjelokupnog iznosa odgovornosti za sudar, ako to izričito ugovori.

U 5.5. uvrštena je tzv. "sister ship" klauzula koja reproducira tekst uglavka 9. ITC klauzula. Razlika je dakako u tome što primjena "sister ship" klauzule predvidjene u ITC klauzulama ne dolazi u obzir u odnisu na udar osiguranog broda u platujući ili učvršćeni objekt, dok je "sister ship" klauzula predviđena u 5.5. alternative B primjenljiva i u takvom slučaju.

U 5.6. sadržana su dva subalternativna teksta odredbe o uzvratnoj odgovornosti ("cross liability clause"). Prva subalternativa u potpunosti reproducira tekst odredbe o uzvratnoj odgovornosti sadržan u 8.2.1. ITC klauzula. Međutim, kad je po ITC klauzuli u 8.2.1. odgovornost jednog od vlasnika brodova u sudaru zakonski ograničena, na obračun naknade primjenjuje se načelo jednostrukе odgovornosti. U tekstu subalternative B preuzeto je rješenje iz Norveškog plana za osiguranje broda po kojem se i u slučaju kad se po ITC klauzulama odgovornost i odšteta izračunava na temelju jednostrukе odgovornosti, ista izračunava uz neke modifikacije po načelu uzvratne odgovornosti.

U 5.7. odredjeni su uvjeti pod kojima će osiguranik imati pravo na pokriće troškova pravne zaštite koji mu nastanu ili koje treba nadoknaditi drugoj stranci zbog osporavanja svoje odgovornosti ili zbog vodjenja postupka za ograničenje odgovornosti. Tekst uglavka o pokriću troškova UNCTAD-ovih uzorak-klauzula nešto je šire formuliran u pogledu dužnosti osiguranika da pribavi prethodnu pismenu suglasnost osiguratelja.

Odredba u 5.8. obiju alternativa i obiju verziju uzorak-klauzula nova je u odnosu na ITC klauzule u kojima takva odredba ne postoji.

UGLAVAK O ZAJEDNIČKOJ HAVARIJI I SPAŠAVANJU

U 6.1. obiju verzija UNCTAD-ovih uzorak-klauzula za osiguranje broda predvidjeno je pravo osiguranika na naknadu iz osiguranja za doprinos osiguranog broda u zajedničku havariju, za troškove spašavanja i za spašavanje, te na naknadu za žrtvu osiguranog broda u zajedničkoj havariji. Međutim, u 6.6. obiju verzija UNCTAD-ovih uzorak-klauzula predvidjeno je da će osiguranik imati pravo na naknadu po ovom uglavku samo ako su čin zajedničke havarije ili spašavanja bili poduzeti kako bi se otklonio, ili u vezi s otklanjanjem rizika za koji postoji osiguranje po ovim klauzulama. Identično pokriće i pod istim uvjetom predvidjeno je i u 11.1. i u 11.4. ITC klauzula.

Pravo osiguranika na naknadu iz osiguranja za doprinos broda u zajedničkoj havariji i za troškove koje osiguranik zbog zajedničke havarije mora snositi, predvidjeno je u 6.1. obiju verzija UNCTAD-ovih uzorak-klauzula, temelji se na čl. 66(4) i (5) Marine Insurance Acta. Pravo osiguranika na naknadu iz osiguranja u slučaju žrtve osiguranog broda u zajedničkoj havariji, preuzeto je u UNCTAD-ove uzorak-klauzule iz čl. 66(4) M.I.A. Prema formulaciji ove odredbe proizlazi da osiguranik ima pravo da naknadu za dio osiguranog broda koji je bio žrtvovan u zajedničkoj havariji ostvari neposredno od osiguratelja broda i kad ostali sudionici odbiju platiti doprinose u zajedničku havariju. Ovo stoga što je po engleskom pravu, ali i prema pravu većine drugih država (a u 6.1. je preuzet engleski koncept) naknada iz osiguranja u slučaju žrtve broda u zajedničkoj havariji može ostvarivati po kriterijima koji važe za određivanje visine naknade u zasebnoj havariji. Dakako, da ako osiguratelj plati osiguraniku naknadu za žrtvovani dio broda, stječe pravo regresa prema drugim sudionicima u zajedničkoj havariji. Pravo osiguranika u slučaju žrtve dijela broda u zajedničkoj havariji postoji prema tekstu u 6.1. obiju verzija UNCTAD-ovih uzorak-klauzula bez obzira da li je žrtva učinjena samo u interesu osiguranog broda ili za dobrobit drugih interesa.

Prema 11.1. ITC klauzula naknada za doprinos broda u zajedničkoj havariji, spašavanju i troškovima spašavanja, u slučaju osiguranja ispod procjene broda, umanjuje se zbog razlike izmedju osigurane (ugovorene) vrijednosti broda i doprinašajuće

(stvarne) vrijednosti broda. Ovo pravilo je oštro kritizirano u Radnoj grupi UNCTAD-a kao i takav učinak osiguranja ispod procjene broda po gleskom pravu i praksi u odnosu na naknadu "sue and labour" troškova. Uzimajući u obzir s jedne strane velike fluktuacije u vrijednosti brodova kroz relativno kratko razdoblje zbog tržišnih zakonitosti i poteškoće u utvrđivanju stvarne vrijednosti broda, a s druge strane činjenicu da poznavanje osigurateljne prakse u znatnom broju zemalja u razvoju još nije dovoljno razvijeno, da bi se moglo sa sigurnošću očekivati da se odredjeni broj brodovlasnika neće izložiti riziku da zbog nesvjesnog i nehotičnog pod-osiguranja broda dodju u poziciju da moraju sami snositi razmjerni dio šteta, troškova i odgovornosti s obzirom na razliku izmedju osigurane i stvarne vrijednosti broda. UNCTAD je zaključio da se u obje verzije uzorak-klauzula predviđa mogućnost da i u slučaju osiguranja ispod procjene broda osiguranik zadržava pravo na punu naknadu za doprinose broda u zajedničku havariju, za spašavanje i troškove spašavanja i za "sue and labour" troškove (alternativa A u 10.4.).

U 6.2. obiju verziju teksta predviđena je tzv. "Foreign General Average Clause" koja je u ITC klauzulama sadržana u uglavku 11.2. Međutim, dok se po ITC klauzulama obračun zajedničke havarije provodi prema pravu i praksi zemlje gdje je završen pomorski pothvat bez obzira na posebne odredbe koje se na to odnose, a postoje u ugovoru o prijevozu, u 6.2. UNCTAD-ovih uzorak-klauzula odredjeno je samo da će se takav obračun provesti u skladu s mjerodavnim pravom i praksom.

U 6.3.1. obiju verziju UNCTAD-ovih uzorak-klauzula predviđen je način obračunavanja naknade za zajedničku havariju i spašavanje poduzeto samo u interesu osiguranog broda. Sadržajno identična odredba sadržana je i u 11.3. ITC klauzula.

U 6.3.2. obiju verziju UNCTAD-ovih uzorak-klauzula predviđen je način obračunavanja naknade za zajedničku havariju i spašavanje u slučaju kad je osiguranik vlasnik svih dopričujućih interesa. Ovakva odredba ne postoji u ITC klauzulama, ali načelo izraženo u 6.3.2. je načelo sadržano u "sister ship" klauzuli ITC klauzula.

U 6.5. obiju verziju UNCTAD-ovih uzorak-klauzula predviđena je naknada izvanrednih troškova ("extraordinary expenditure")

koji razborito nastanu prilikom neuspjelog pokušaja spašavanja osiguranog broda ili druge imovine uključene u zajednički pomorski pothvat. Identična odredba sadržana je i u ITC klauzulama u uglavku o dužnostima osiguranika (13.5.), time što se naknada u slučaju pod-osiguranja po ITC klauzulama uvek proporcionalno umanjuje, što po UNCTAD-ovim uzorak-klauzulama ne mora biti slučaj ako stranke izaberu tekst alternative A uglavka o osiguranju ispod procjene (10.4.).

U 6.4. obiju verziju UNCTAD-ovih uzorak-klauzula predviđeno je načelo po kojem će se ocjenjivati osigurateljeva odgovornost za obračun naknade u slučaju kad osigurani brod primi usluge spašavanja od drugog broda koji je takodjer u vlasništvu osiguranika. Iako je ova odredba, kao ustalom i u ITC klauzulama, obično sadržana u tzv. "sister ship" klauzuli uglavka o odgovornosti za sudar, Radna grupa UNCTAD-a je ocijenila da uvrštenje posebne klauzule ovakvog sadržaja medju ostale klauzule koje se bavez tzv. "radnjama očuvanja" može biti korisno za bolje razumijevanje pokrića po ovim klauzulama. Dok se po engleskom pravu i praksi štete zbog zajedničke havarije i spašavanja smatraju djelomičnim gubitkom osiguranog predmeta, prema tekstu obiju verzija UNCTAD-ovih uzorak-klauzula za osiguranje broda takve štete su posebna kategorija šteta koja nastaje iz tzv. "radnji očuvanja" ("saving acts"), tj. svih radnji koje se poduzimaju da bi se spriječila ili umanjila šteta nadoknadiva po polici osiguranja broda. "Radnje očuvanja" obuhvaćaju kako čin zajedničke havarije i spašavanje, tako i "sue and labour" radnje koje se sastoje u tome da osiguranik uloži razumne napore i podnese razumne troškove kako bi spriječio ili umanjio gubitak, oštećenje, odgovornost ili trošak nadoknadiv po polici osiguranja. Radna podgrupa UNCTAD-a posebnu je pažnju polagala na to da prilikom izrade UNCTAD-ovih uzorak-klauzula za osiguranje broda sve vrste "radnji očuvanja" tretira na jednak način u pogledu odgovornosti osiguratelja za naknadu zbog poduzimanja takvih radnji.

Stoga je i izračunavanje naknade u slučaju osiguranja broda ispod vrijednosti u skladu s odredbom u 10.4. obiju verziju uzorak-klauzula predviđeno na jednak način u odnosu na sve "radnje očuvanja", bez obzira da li stranke ugovore primjenu alternative A koja je povoljnija za osiguranika ili alternative B koja je povoljnija za osiguratelja.

U 10.2. izričito je predviđeno da je odgovornost osiguratelja za svaki zahtjev koji se odnosi na naknadu za doprinos ili za troškove pokrivene uglavkom o zajedničkoj havariji i spašavanju (C. 6. obiju verziju) UNCTAD-ovih uzorak-klauzula, osim naknade izvanrednih izdataka predviđenih u 6.5., ograničena na iznos svote osiguranja.

SUE AND LABOUR UGLAVAK

U uglavku 7.1. obiju verzija UNCTAD-ovih uzorak-klauzula predviđena je naknada iz osiguranja broda za razborito učinjene troškove koje osiguranik podnese da bi otklonio ili umanjio gubitak ili oštećenje za koje postoji pokriće po ovim uglavcima.

U odnosu na uglavak 13. ITC klauzula po kojem je predviđeno pokriće svih troškova osiguranika, njegovih službenika i punomoćnika ("servants and agents") radi otklanjanja ili smanjenja šteta nadoknadivih po engleskoj polici osiguranja i ITC klauzulama, po UNCTAD-ovim uzorak-klauzulama za osiguranje broda u obje verzije pokriveni su samo troškovi koje u takvu svrhu učini osiguranik. U okvir pokrića po "sue and labour" uglavku ne ulaze ni po ITC klauzulama ni po UNCTAD-ovim uzorak-klauzulama troškovi zajedničke havarije, spašavanja, kao ni drugi troškovi predviđeni bilo gdje drugdje u uvjetima osiguranja.

Osiguratelj je i prema ITC klauzulama i prema UNCTAD-ovim uzorak-klauzulama obvezan osiguraniku nadoknaditi učinjene "sue and labour" troškove i kad iznos te naknade zajedno s naknadom plativom po ostalim uglavcima ovih uzorak-klauzula premašuje svotu osiguranja. Ipak, ova naknada osiguraniku ne smije premašiti dvostruki iznos svote osiguranja broda 7.2. obiju verzija UNCTAD-ovih uzorak-klauzula i 13.6. ITC klauzula.

Za razliku od ITC klauzula po kojima osiguratelj nadoknadije osiguraniku "sue and labour" troškove uz primjenu franšize (13.2.), po ocjeni Radne grupe UNCTAD-a, a s obzirom da je koncept radnji i troškova izbjegavanja i umanjenja šteta pokrivenih osiguranjem ustanovljen u korist osigurateľja, bilo bi nepravedno da osigurateľ osiguraniku te troškove nadoknadije tek po odbitku franšize. S druge strane, Radna grupa također smatra da bi primjena franšize prilikom nadoknadjivanja "sue

and labour" troškova djelovala destimulativno na osiguranika u pogledu pravovremenog poduzimanja svih potrebnih mjera radi ot- klanjanja ili umanjenja štete.

Po UNCTAD-ovim uzorak-klauzulama (u obje verzije) moguće je da stranke prihvaćanjem teksta u alternativi A odredbe 10.4. eliminiraju negativni utjecaj osiguranja ispod procjene broda na naknadu "sue and labour" troškova.

RAZDOBLJE POKRIĆA

UNCTAD-ovim uzorak-klauzulama za osiguranje broda predviđeno je isključivo pokriće na odredjeno vrijeme. Na jednak način pokriće je predviđeno i u ITC klauzulama. Kod osiguranja na odredjeno vrijeme potrebno je riješiti problem pokrića kad se brod u trenutku isteka police osiguranja nalazi na otvorenom moru ili u nevolji. To se obično čini uvrštavanjem u policu osiguranja klauzule o trajanju ("duration clause" ili "continuation clause") kojom se predviđa da se u odredjenim slučajevima, taksativno nabrojenima produžava važenje police osiguranja i nakon proteka ugovorenog roka njenog važenja ako osiguranik plati dodatnu pro rata premiju već prema trajanju produženja valjanosti pokrića. Klauzula o trajanju pokrića predviđena je i u uglavku 2 ITC klauzula, ali se u njoj ne predviđa pokriće u slučaju kad se brod nalazi u brodogradilištu radi izvodjenja popravaka da bi se osposobio za plovidbu.

DUŽNOSTI OSIGURANIKA

Različiti aspekti dužnosti osiguranika sadržani su već u nekim prethodnim uglavcima. Tako je u Uglavku o općim isključenjima u ARC verziji UNCTAD-ovih uzorak-klauzula predviđena dužnost osiguranika da uvjek postupa kao pažljivi brodovlasnik ("diligent owner") (4.3. ARC verzije). Isto tako, iz formulacije obiju verzija Uglavka o "Sue and Labour" proizlazi dužnost osiguranika u pogledu poduzimanja svih mjera za otklanjanje ili za umanjenje šteta nastalih nastupom nekog osiguranog rizika, te dužnost osigурatelja da osiguraniku nadoknadi sve u tu svrhu razumno učinjene troškove. Potrebno je naglasiti da se u pogled

sadržaja Uglavka o dužnostima osiguranika ne podudaraju tekstovi NPC i ARC verzije UNCTAD-ovih uzorak-klauzula.

U tekstu ARC verzije istaknuta je već ranije spomenuta općenita dužnost osiguranika da u svako doba postupa kao pažljivi brodovlasnik i da poduzme sve razumne mјere kako bi spriječio ili umanjio bilo kakav gubitak, oštećenje, odgovornost ili trošak, dakle ne samo osiguranog broda. (9.1.) Posebno je odredbom u 9.2.1. takva dužnost osiguranika, brodovlasnika i upravitelja predviđena u odnosu na svaki već nastali gubitak ili oštećenje kao i u odnosu na svaku opasnost od mogućeg gubitka ili oštećenja osiguranog broda. Sadržajno jednaka odredba sadržana je u 9.1. NPC verzije, te u 13.1. ITC klauzula, time što u ITC klauzulama nije izričito navedeno da takva dužnost postoji i u slučaju da brodu samo prijeti opasnost od gubitka ili oštećenja zbog opasnosti nastupa osiguranog rizika.

Obje verzije UNCTAD-ovih uzorak-klauzula sadrže dvije alternativne odredbe o pravnim posljedicama koje stižu osiguranika ako propusti udovoljiti nekoj od dužnosti predviđenih u ovom uglavku i u Uglavku o obavijestima. ITC klauzule nemaju ovakve odredbe jer, prema Marine Insurance Act (1906) u čl. 78(4), namjeće osiguraniku dužnost da poduzme sve kako bi umanjio ili otklonio nastanak štete, u njemu nema izričitih odredaba o posljedicama osiguranikovog propusta da takvoj dužnosti udovolji. Oredba sadržana u Alternativi A u 9.2.3. ARC verzije i u 9.3. NPC verzije UNCTAD-ovih uzorak-klauzula izradjena je po uzoru na Norveški plan za osiguranje broda koji predviđa da ako osiguranik propusti udovoljiti svojim dužnostima predviđenim u polici osiguranja, osiguratelj neće biti odgovoran nadoknaditi bilo kakav veći gubitak ili štetu od gubitka ili štetu koja bi nastala da je osiguranik ispunio svoju dužnost. Propust dužnika mora biti po Norveškom planu rezultat propusta dužne pažnje osiguranika u odnosu na ispunjenje predviđenih dužnosti. Međutim, po Norveškom planu za osiguranje broda dužnosti osiguranika se ne protežu na vlasnika broda, upravitelja, naručitelja prijevoza itd. Prema čl. 78(4) Marine Insurance Acta (1906) dužnosti predviđene "sue and labour" klauzulom protežu se na osiguranika i na njegove "servants and agents" (službenike i punomoćnike), što svakako znači da se protežu i na zapovjednika i posadu broda.

U tekstu uglavka o dužnostima osiguranika u obje verzije UNCTAD-ovih uzorak-klauzula predvidjeno je da dužnost poduzimanja svih mjera radi sprečavanja ili umanjenja šteta nastalih zbog osiguranih rizika tereti kako osiguranika, tako i brodovlasnike i upravitelje osiguranog broda. Prema tekstu druge alternative predvidjene u 9.2.3. obiju verzija uzorak-klauzula u slučaju propusta osiguranika da udovolji dužnostima predvidjenima u ovom uglavku nema nikakvih pravnih posljedica. Takvo rješenje postoji po ITC klauzulama.

OPSEG ODŠTETE

Osigurljiva i osigurana (ugovorena vrijednost), svota osiguranja

Osigurljiva vrijednost broda kako je definirano u 10.1.2. obiju verzija UNCTAD-ovih uzorak-klauzula predstavlja zapravo vrijednost koju osiguranik može dobiti od osigурatelja u slučaju potpunog gubitka broda, a da pri tome ne zaradi više negoli bi zaradio da je neoštećeni brod prodao po stvarnoj tržišnoj vrijednosti u vrijeme nastanka osiguranog rizika. Potrebno je napomenuti da naziv "insurable value" (osigurljiva vrijednost) u značenju definiranom u 10.1.2. možda nije najprimjereni jer se zapravo radi o materijalnoj vrijednosti osiguranog interesa (broda) koja nije označena u polici osiguranja broda. Ako je visina vrijednosti osiguranog broda ugovorno odredjena u polici, takva će vrijednost biti odlučna za odnose izmedju osigурatelja i osiguranika u pogledu izračunavanja naknade iz osiguranja. Takva vrijednost broda predvidjena je u uzorak-klauzulama kao osigurana ili ugovorena vrijednost (10.1.1.).

Svota osiguranja predstavlja po odredjenju predvidjenom u 10.2. obiju verzija UNCTAD-ovih uzorak-klauzula najveći iznos pokrića koje je sklapanjem ugovora o osiguranju osiguranik kupio. Iz odredaba u F.10. uzorak-klauzula proizlazi da svota osiguranja koja je manja ili veća od ugovorene vrijednosti broda (odnosno u nedostatku ugovorene, od osigurljive vrijednosti različito utječe na opseg odgovornosti osigурatelja za odštetu (10.3.).

Po obje verzije UNCTAD-ovih uzorak-klauzula, kao i po ITC klauzulama svota osiguranja predstavlja granicu osigурateljeve

odgovornosti prema osiguraniku u odnosu na iznos naknade za fizički gubitak ili oštećenje broda koje nastane zbog ostvarenja rizika predviđenih u A.1. i 2. uglavka o pokriću u obje verzije uzorak-klauzula i u uglavku o zajedničkoj havariji i spašavanju, osim odredbe o neuspjeloj zajedničkoj havariji. Iznos naknade plativ po uglavku o odgovornosti za sudar ili odgovornosti za sudar i udar, uglavku o neuspjeloj zajedničkoj havariji i po "sue and labour" uglavku osiguratelj je dužan platiti osiguraniku i kad takvi iznosi zajedno s iznosima naknade po ostalim uglavcima uzorak-klauzula premašuju svotu osiguranja broda. U 5.4. uglavku o odgovornosti za sudar i u 7.2. "sue and labour" uglavku postavljena je i gornja granica do koje će se takav ukupan iznos naknade preko svote osiguranja može platiti iz osiguranja. Prema tekstu uglavka o odgovornosti za sudar gornja granica je ili iznos koji odgovara po visini, iznosu do 3/4 svote osiguranja ili do pune svote osiguranja, a ako je izričito ugovoreno i do iznosa pune odgovornosti osiguranika. Prema 7.2. uzorak-klauzula osigurateljeva odgovornost neće ni u kojem slučaju prijeći iznos koji odgovara svoti osiguranja u odnosu na osigurani brod.

Nad- i pod- osiguranje i osiguranje
ispod procjene (under-valuation)

Već prema tome u kakvom odnosu su svota osiguranja i osigurana vrijednost broda predviđeni su u 10.3. obiju verzija UNCTAD-ovih uzorak-klauzulama slučajevi pod- ili nad-osiguranja broda. Po ocjeni Radne grupe UNCTAD-ove odredbe o opsegu naknade koju je osiguratelj dužan u slučaju nastupa osiguranog slučaja isplatiti osiguraniku kod nad- odnosno kod pod-osiguranja vrijednosti broda, odražavaju općeprihvaćeni pristup rješavanju tih pitanja u praksi država.

U praksi osiguranja česte su situacije kada ugovarena vrijednost broda, koja u trenutku sklapanja ugovora o osiguranju odgovara stvarnoj vrijednosti broda (tržišna), zbog pada stvarne vrijednosti broda, postane u trenutku obračuna zajedničke havarije i naknade "sue and labour" troškova viša od stvarne vrijednosti broda. To je tzv. procjena broda ispod vrijednosti ("under-valuation"), za razliku od obratne situacije kad se radi o procjeni broda iznad vrijednosti ("over-valuation").

Pitanje procjene broda ispod vrijednosti dolazi posebno do izražaja kod odredjivanja opsega odštete u slučaju zajedničke havarije, spašavanja i kod "sue and labour" troškova, ali utječe i na naknadu kod sudara brodova odnosno kod udara broda u plutajući ili učvršćeni objekt. Prema engleskoj praksi osiguranja ako je odgovornost brodovlasnika da plati doprinos broda u zajedničku havariju utvrđena na osnovi stvarne (tržišne) vrijednosti broda u luci odredišta, a pokaže se da je ta vrijednost viša od ugovorene vrijednosti označene u polici osiguranja, osiguranik će moći dobiti naknadu samo za onaj razmjerni dio svog doprinosa u zajedničku havariju (troškova spašavanja) u kojem se ugovorena vrijednost broda označena u polici odnosi prema vrijednosti broda koja je služila za obračun zajedničke havarije (doprinašajuća vrijednost). Po ITC klauzulama ovo pravilo se primjenjuje i prilikom obračuna naknade za "sue and labour" troškove (14.4. i 13.5.). Ovakav pristup izračunavanju opsega naknade iz osiguranja u slučaju osiguranja ispod procjene predviđen je u alternativi B uglavka o osiguranju ispod procjene (10.4.) obiju verziju UNCTAD-ovih uzorak-klauzula. Kako je međutim Tajništvo UNCTAD-a oštro kritiziralo britanski pristup načinu odmjere odštete u slučaju osiguranja ispod procjene kao nepravedan i otegotan za osiguranika, u tekstu alternative A uglavka o osiguranju ispod procjene obiju verziju UNCTAD-ovih uzorak-klauzula sadržano je rješenje po uzoru na norveško i švedsko pravo u kojima osiguranik ima pravo na punu naknadu iz osiguranja za sve doprirose i troškove bez obzira da li je ili nije stvarna vrijednost broda (doprinašajuća vrijednost broda) viša od ugovorene vrijednosti broda označene u polici osiguranja.

O pravnim posljedicama osiguranja iznad procjene broda nema u UNCTAD-ovim uzorak-klauzulama nikakve odredbe. U praksi nekih država kao npr. u Norveškom planu za osiguranje broda predviđeno je da će polica osiguranja biti u takvom slučaju ništava, ali pod uvjetom da je osiguranik prijevarno označio višu vrijednost broda od njegove stvarne (osigurljive) vrijednosti. Takav je stav i engleske teorije, iako iz odredbe čl. 27(3) Marine Insurance Acta (1906) proizlazi da bi zbog prijevarnog postupka trebalo smatrati ništavim samo odredbu o osiguranju iznad procjene broda. Po Francuskoj polici za osiguranje broda osiguranje iznad procjene rezultirat će smanjenjem ugovorene vrijed-

nosti do iznosa osigurljive vrijednosti broda, bez obzira da li je osiguranje iznad procjene posljedica prijevare ili samo nemarnosti osiguranika.

U odnosu na postojanje sukcesivnih šteta potrebno je napomenuti da je Radna grupa UNCTAD-a prihvatile u 5.4. i u 10.2. obiju verziju UNCTAD-ovih uzorak-klauzula, po uzoru na ITC klauzule, englesko načelo sadržano u čl. 77. Marine Insurance Acta da svota osiguranja predstavlja granicu osigurateljeve obveze u odnosu na svaki pojedini dogadjaj ili nezgodu ("occurrence"). Po francuskom i po nekim drugim latinskoameričkim pravima svota osiguranja predstavlja granicu osigurateljeve odgovornosti u odnosu na svako putovanje.

Suosiguranje

Po uglavku o suosiguranju obiju verziju UNCTAD-ovih uzorak-klauzula dva ili više osiguratelja odgovaraju svaki za sebe razmjerno preuzetoj obvezi iz ugovora o osiguranju. U interesu osiguranika unesen je u tekst uglavka 10.5. obiju verzija alternativni stava 2. po kojem svi suosiguratelji pristaju na nadležnost suda nadležnog za sudjenje u sporovima s vodećim osigurateljem i ovlašćuju vodećeg osiguratelja da prihvati i vodi u njihovo ime sve pravne postupke. Ova odredba je formulirana po uzoru na čl. 9 DTV klauzula za osiguranje broda i na čl. 139 -147 "orveškog plana za osiguranje broda. Radi se zapravo o tzv.

"Respect the leader clause" po kojoj svi osiguratelji pristaju slijediti jednog tzv. vodećeg osiguratelja. Ako vodeći osiguratelj doneše odluku da plati ili ne plati osigurninu svi ostali osiguratelji ne mogu više efikasno postavljati prigovore ispunjenju vlastite obveze, ali isto tako ako vodeći osiguratelj otkloni plaćanje osigurane svote ili uputi osiguranika na parnicu, takvu su odluku dužni slijediti i svi ostali suosiguratelji. Po engleskom sustavu pomorskog osiguranja vodeći osiguratelj nema po samom zakonu nikakvo ovlaštenje vezati ostale suosiguratelje, a takvo ovlaštenje ne postoji ni prema ITC klauzulama.

Potpuni gubitak

Stvarni potpuni gubitak broda predviđen u 11.2. obiju verziju UNCTAD-ovih uzorak-klauzula definiran je po uzoru na čl. 57(1) Marine Insurance Acta.

Prilikom definiranja pojma "prepostavljeni potpuni gubitak" u 11.3. obiju verziju uzorak klauzula, Radna grupa UNCTAD-a prihvatiла je kompromisno rješenje pitanja odredjenja vremenskog razdoblja koje mora proći bez vijesti o brodu. Prema engleskom pravu (čl. 58 M.I.A.) opravданo je prepostaviti da je brod propao ako o njemu nema vijesti u "razumnom roku" ("reasonable time"). U praksi osiguranja nekih drugih država fiksno je određeno ovakvo vremensko razdoblje. Tako je po čl. 168 Norveškog plana za osiguranje broda rok tri mjeseca, a ako je brod zarobljen santama leda, rok je 12 mjeseci; po čl. 22 Francuske police za osiguranje broda rok iznosi tri mjeseca u slučaju prekoceanske plovidbe broda, a dva mjeseca u slučaju obalne plovidbe. Delegacije nekih država zastupljene u Podgrupi stručnjaka koja je pripremala materijale za rad Radne grupe UNCTAD-a bile su dosta rezervirane u odnosu na fiksno odredjenje roka kako za definiranje prepostavljenog potpunog gubitka (11.3.) tako i za definiranje izvedenog potpunog gubitka broda (11.4.1.1.). Međutim, nakon ocjene svih prednosti i nedostataka engleskog i francuskog pristupa, Radna grupa je ocijenila da će se neodredjenost koja proizlazi iz riječi "unutar razboritog roka" najbolje otkloniti ako se razboriti rok vremenski ograniči do odredjenog dogovorno utvrđjenog vremenskog roka.

Izvedeni potpuni gubitak broda definiran je u 11.4.1. po uzoru na čl. 60(2)(i) Marine Insurance Acta. Po pravima većine država kao izvedeni potpuni gubitak smatra se i slučaj kad je brod tako oštećen da bi razborito učinjeni troškovi popravka broda premašili ugovorenu vrijednost broda. Takvu odredbu sadrži Francuska polica za osiguranje broda (čl. 22), Njemački opći uvjeti za osiguranje broda i Japanski opći uvjeti za osiguranje broda (čl. 13), dok je za utvrđenje izvedenog potpunog gubitka broda po Norveškom planu za osiguranje broda dovoljno da troškovi popravka premašuju određeni postotak (80 posto) osigurljive, ugovorene ili popravljene vrijednosti broda.

U 11.4.2. obiju verziju uzorak-klauzula predviđen je izvedeni potpuni gubitak broda po uzoru na čl. 60(2)(ii) Marine

Insurance Acta, što znači da se izdaci za spašavanje broda ("recovery") ocjenjuje prema ugovorenoj vrijednosti broda.

S obzirom na činjenicu da se u raznim nacionalnim pravnim sustavima prilikom utvrđivanja razboritih troškova popravka broda uzimaju u obzir razni elementi za obračun, u 11.4.2.1. i u 11.4.2.2. obiju verziju uzorak-klauzula predviđeno je koji će se elementi uzimati po ovim uzorak-klauzulama u obzir prilikom utvrđivanja razboritih troškova popravka broda, kako bi se izbjegle različitosti do kojih bi prilikom utvrđivanja razboritih troškova popravka moglo doći u raznim državama. U nekim pravnim sustavima dio troškova spašavanja koji padaju na teret broda nisu uključeni u razborite troškove popravaka (Norveški plan za osiguranje broda). Ovo stoga što se smatra da bi razumni neosigurani brodovlasnik prilikom donošenja odluke da li se isplati ili ne isplati popravljeni havarirani brod uzeo u obzir samo "buduće" troškove, a troškovi spašavanja broda koje je već završeno to nisu jer se procjena troškova popravaka broda radi utvrđenja potpunog gubitka broda obično vrši nakon što je brod već spašen i izvan opasnosti. I prema čl. 60(2)(ii) Marine Insurance Acta u razborite troškove popravaka broda uključeni su samo budući troškovi spašavanja broda, iako nije jasno određeno da li se budući troškovi računaju od trenutka nastupa osigurnog slučaja ili od obavijesti osiguranika o napuštanju broda. Po Klauzulama američkog Instituta za osiguranje broda (1977) troškovi koji nastanu prije davanja obavijesti o napuštaju ne ulaze u razborite troškove popravaka broda u svrhu ocjene da li postoji ili ne postoji izvedeni potpuni gubitak broda, ali pod uvjetom da su nadoknadivi po "sue and labour" klauzuli. Međutim, po uvjetima za osiguranje američkog Instituta svi troškovi koji nastanu nakon davanja obavijesti o napuštaju uzmaju se u obzir prilikom utvrđivanja izvedenog potpunog gubitka broda. UNCTAD-ove uzorak-klauzule nisu preuzele ovakav pristup. Prema odredbi u 11.4.2.1. obiju verziju uzorak-klauzule svi troškovi koji se nadoknadjuju po "sue and labour" uglavku, bilo da su nastali prije ili poslije obavijesti o napuštanju, ne uzimaju se u obzir prilikom utvrđivanja razboritih troškova popravaka broda za ocjenu postojanja izvedenog potpunog gubitka broda.

Prilikom utvrđivanja izvedenog potpunog gubitka broda na temelju procjene razbóritih troškova popravaka kao elemenat za procjenu predviđen je u 11.4.2.2. UNCTAD-ovih uzorak-klauzula, po uzoru na čl. 60(2)(ii) Marine Insurance Acta i doprinos u zajedničku havariju koji tereti brod ako bude spašen.

Prema tekstu odredbe u 11.4.2.2. obiju verzija UNCTAD-ovih uzorak-klauzula navodi se da samo doprinosi u zajedničku havariju za troškove popravaka koje trebaju platiti drugi interesi, a ne osigurani brod, ne ulaze u obračun razbóritih troškova popravaka broda. Ne spominje se dakle kao u 19.1. ITC klauzula da se neće uzeti u obzir ni vrijednost podrtine osiguranog broda, ni procjena troškova popravaka nepopravljenog oštećenja broda koje je nastalo prije negoli je brod postao potpuni gubitak. Ipak, u odnosu na ove zadnje troškove osiguranik neće imati pravo na pokriće ni po UNCTAD-ovim uzorak-klauzulama ako je brod postao potpunu gubitak još u vrijeme važenja police (13.2.). Kod potpunog gubitka osiguranik ima uvijek pravo na naknadu do stvarne vrijednosti broda ili, ako je vrijednost broda bila ugovorena u polici osiguranja, do ugovorene vrijednosti, ali ne preko iznosa svote osiguranja (11.5.).

Napominje se da prema UNCTAD-ovim uzorak-klauzulama osiguranik može izabrati da li će potraživati naknadu za potpuni gubitak ili za djelomični gubitak. Na taj način osiguranik koji propusti uputiti osiguratelju na vrijeme obavijest o napuštanju broda u slučaju prepostavljenog i izvedenog potpunog gubitka broda zadržava mogućnost ostvariti naknadu iz osiguranja za djelomični gubitak (11.1.).

Odredba o vozarini sadržana u 11.6. obiju verzija UNCTAD-ovih uzorak-klauzula odgovara uglavku 20. ITC klauzula.

Napuštaj-abandon

Riječ "abandon" (napuštaj) u većini nacionalnih pravnih sustava označava situaciju kad osiguranik napušta svoje vlasništvo onoga što je od osiguranog broda preostalo kad dodje do potpunog gubitka broda u korist osiguratelja. Osiguratelj, općenito govoréći, nije dužan preuzeti ono što je od osiguranog broda preostalo i što mu je osiguranik obaviještu o napuštaju prepustio u vlasništvo. Međutim, obavijest osiguranika osiguratelju o na-

puštaju ostataka broda u mnogim, ali ne i u svim pravnim sustavima predstavlja prethodni uvjet za pravo osiguranika da istakne prema osiguratelu zahtjev na naknadu bilo kojeg ili samo nekih vrsta potpunog gubitka broda. Tako je po francuskoj polici za osiguranje broda preduvjet za isticanje svakog zahtjeva na naknadu potpunog gubitka broda da osiguranik abandonira brod u korist osiguratelja u odredjenom roku nakon što je saznao za dogadjaj koji opravdava abandon broda (čl. 22.). Po engleskom Marine Insurance Actu (čl. 57,58,61,67(2),62(3)) obavijest osiguranika osiguratelu o napuštanju broda nužna je samo u slučaju kad osiguranik želi ostvariti potraživanje za izvedeni potpuni gubitak broda, dok takva obavijest nije potrebna za ostvarenje potraživanja kad se radi o stvarnom potpunom gubitku broda, pretpostavljenom potpunom gubitku broda ili u slučajevima kada osiguratelj ne bi imao nikakve koristi od takve obavijesti.

Obavijest o napuštanju broda po engleskom pravu (čl. 62(3)) M.I.A. mora se dati s "razboritom pažljivošću" nakon primitka pouzdanih viesti o gubitku ("with reasonable diligence after the receipt of reliable information of the loss"). Opravdanost zahtjeva za naknadu potpunog gubitka ocjenjuje se na osnovi činjeničnog stanja koje postoji u vrijeme početka sudskog postupka. Međutim, prema općoj engleskoj osigurateljnoj praksi obavijest osiguranika o napuštanju broda u korist osiguratelja stavlja osiguranika u isti pravni položaj kao da je u trenutku kad je odaslao obavijest o napuštanju već započeo sudski postupak. Stoga, ako osiguratelj odbije prihvati obavijest o napuštanju broda, smarat će se da osiguranik, od trenutka kad je odaslao obavijest o napuštanju osiguratelu može valjano istaknuti zahtjev za naknadu potpunog izvedenog gubitka broda. Čini nam se da je odredba predviđena u 12.4. obiju verzija UNCTAD-ovih uzorak-klauzula stilizirana upravo po ovu pravilo engleskog prava.

Po pravima nekih nordijskih država (Švedske i Norveške) da bi osiguranik stekao pravo tražiti naknadu za potpuni gubitak broda nije potrebno da prethodno dade osiguratelu obavijest o napuštanju broda. U tim pravima pravni položaj osiguratelja dovoljno je zaštićen već ako osiguranik udovolji dužnosti predviđenoj u uglavku o davanju obavijesti, a to je da bez odlaganja obavijesti osiguratelja o svakoj nezgodi ili dogadjaju iz kojeg bi mogao nastati zahtjev na naknadu štete pokrivene osiguranjem.

S druge strane položaj osiguranika zaštićen je tako što je u uvjetima osiguranja broda u tim državama uvjek izričito određen trenutak ili okolnost prema kojima treba utvrdjivati postojanje ili nepostojanje potpunog gubitka broda.

Prema tekstu odredbe u 12.1. obiju verzija UNCTAD-ovih uzorak-klauzula osiguranik je dužan poslati osiguratelju obavijest o napuštaju ne samo u slučaju izvedenog potpunog gubitka broda, kao u engleskom pravu, nego i u slučaju pretpostavljenog potpunog gubitka broda. U 12.2. obiju verzija uzorak-klauzula predviđena su dva slučaja kad osiguranik neće trebati dati osiguratelju obavijest o napuštaju broda uz rezervu da mjerodavno pravo drugačije ne određuje. Iako u F. 12. obiju verzija uzorak-klauzula nema izričite odredbe o tome da li treba ili ne treba dati obavijest o napuštaju u slučaju stvarnog potpunog gubitka broda, iz ostalih odredbi bi proizlazilo da, ako mjerodavno pravo ne nameće takvu dužnost osiguraniku, po uzorak-klauzulama osiguranik to ne bi trebao. U 12.3. obiju verzija predviđen je oblik davanja obavijesti o napuštaju i obveza osiguratelja da osiguranika obavijesti o prihvaćanju ili neprihvaćanju izjave o napuštaju. U 12.5. obiju verzija odredjene su pravne posljedice davanja izjave o napuštaju za obje stranke ugovora o osiguranju.

Djelomični gubitak

U 13.1.1. obiju verzija UNCTAD-ovih uzorak-klauzula izraženo je načelo o opsegu odštete u slučaju štete koja se nadoknajuje kao djelomični gubitak. Prema odredbama većine pravnih sustava opseg odštete u slučaju djelomičnog gubitka osiguranog broda određuje se na osnovi razborito učinjenih troškova popravaka broda. Postoje, međutim, znatne razlike u praksi pojedinih država u pogledu opsega i vrste troškova koji se priznaju kao "razborito učinjeni troškovi popravka broda" ("reasonable cost of repairs"). Ove razlike posebno dolaze do izražaja u odnosu na tretman troškova nastalih zbog odlaganja popravaka; privremenih popravaka broda; ulaska i izlaska broda iz suhog doka i zadržavanja broda u suhom doku kad se uz popravke nadoknadive po polici osiguranja broda izvode i popravci koji nisu pokriveni osiguranjem; troškova nastalih radi ubrzanja popravaka, troškova

zbog rada nadzornika i vještaka, te izdataka za premještanje broda do luke popravka i natrag. Stoga je u UNCTAD-ovim uzorak-klauzulama za osiguranje broda u 13.1.2. do 13.1.9. obiju verziju predvidjeno koje od tih troškova i izdataka i pod kojim uvjetima treba obračunati kao razborite troškove popravka broda.

Prema odredbi u 13.1.2. obiju verziju uzorak-klauzula povećani troškovi popravaka zbog neopravdanog odlaganja popravaka bez suglasnosti osigуратеља neće se priznati u razborite troškove popravaka broda jer bi to bilo protivno dužnosti osigурника da nastalo oštećenje broda popravi odmah čim se za to pruži razumna prilika. S obzirom na činjenicu da prva razumna prilika ne mora uvjek biti prva prilika nakon što je nastalo oštećenje, to u većini nacionalnih polica osiguranja postoje rokovi unutar kojih osiguranik mora započeti ili završiti popravak broda da bi sačuvalo pravo na naknadu troškova popravaka broda. Takav rok nije predviđen u 13.1.2. obiju verziju uzorak-klauzula već je samo rečeno da popravci ne smiju biti "nerazumno odlagani", što znači da će se razboritost odlaganja ocjenjivati u svakom konkretnom slučaju.

Odredbe u 13.1.3. obiju verziju UNCTAD-ovih uzorak-klauzula nije sasvim u skladu s načelom izraženim u 13.1.1. Međutim, u suvremenoj praksi osiguranja osigуратељи se sve češće odriču prava na odbitak za razliku u vrijednosti kod zamjene starog dijela novim. Stoga je i Radna grupa UNCTAD-a predviđjela u uzorak-klauzulama za osiguranje broda isključenje "odbitka novo za staro".

Prema odredbi u 13.1.4. obiju verziju uzorak-klauzula u razborite troškove popravka broda ulaze i izdaci za premještaj broda. Situacije predviđene u 13.1.4.2. (kad brod u vrijeme premještanja ostvari vozarinu) i u 13.1.4.3. (kad se zaštedi u izdacima za premještaj) obiju verziju uzorak-klauzula formulirane su po uzoru na Pravila za praksu Udruženja likvidatora zajedničkih havarija Velike Britanije (1981) u kojima postoje vrlo detaljna pravila o troškovima koji se po engleskoj osigurateljskoj praksi priznaju u razborite troškove popravaka broda.

S obzirom na činjenicu da se u praksi nekih država priznaju u razborite troškove popravka broda i troškovi privremenih popravaka, to je Radna grupa UNCTAD-a u uzorak-klauzule uvrstila i te troškove (13.1.5.). Ovi troškovi priznaju se po obje verzije

uzorak-klauzula kao razboriti troškovi popravka broda samo u dva slučaja (13.1.5.1. i 13.1.5.2.) po uzoru na sličnu odredbu sadržanu u Argentinskoj polici za osiguranje broda i po uzoru na Pravila za praksu likvidatora zajedničkih havarija SAD-a.

U situaciji kad osiguranik za vrijeme izvodjenja popravaka broda pokrivenih osiguranjem istovremeno izvodi i popravke ili pregledе koji nisu obuhvaćeni istim osiguranjem, odgovornost osiguratelja broda za naknadu troškova dokiranja različito je odredjena po policama za osiguranje broda u raznim državama. Rješenje predvidjeno u 13.1.6. obiju verziju UNCTAD-ovih uzorak-klauzula izradjeno je po uzoru na engleska i američka Pravila za praksu likvidatora zajedničkih havarija. Radna grupa UNCTAD-a je ocijenila da je predvidjeno rješenje povoljnije za osiguranika i jednostavnije za obračun naknade od rješenja o načinu podjele troškova dokiranja izmedju osiguratelja i osiguranika predvidjenog u Norveškom planu i u Japanskim općim uvjetima za osiguranje broda.

Razumno je prihvatići kao načelo da svaki trošak učinjen kako bi se skratio razdoblje zadržavanja broda u suhom doku treba uzeti kao trošak nadoknadiv po polici za osiguranje broda pod uvjetom da ne premašuje iznos troškova dokiranja koji se na takav način uštедjuje. Tako je po Pravilima za praksu likvidatora zajedničkih havarija SAD-a predvidjeno da će se svaki posebni trošak zračnog prijevoza potrebnih dijelova za popravak broda priznati u zajedničku havariju do iznosa do kojeg su zbog toga troškovi zajedničke havarije umanjeni. Po Norveškom planu predvidjeno je, štoviše, da kad osiguranik poduzme bilo kakve "izuzetne mjere" da bi ubrzao dovršenje popravka broda, osiguratelj će odgovarati za troškove tako poduzetih mјera do iznosa od 20 posto vrijednosti brođa godišnje. Radna grupa UNCTAD-a prihvatiла je u 13.1.7. obiju verziju kao razborite troškove popravka broda samo troškove upotrebe bržeg prevoznog sredstva za pribavljanje dijelova, a ne i svaki izvanredni trošak koji osiguranik učini da bi ubrzao popravak.

Po UNCTAD-ovim uzorak-klauzulama priznaju se napokon kao razboriti troškovi popravka broda i izdaci za rad vještaka i nadglednika (13.1.8.), te plaće i izdaci za hranu zapovjedniku, časnicima i posadi broda za vrijeme premještaja broda, pokusne vožnje nakon popravka, ali i inače, u situacijama kad takve

snosi osiguranik u omjeru svog doprinosa u zajedničku havariju (13.3.). Odredba u 13.3. uzorak-klauzulama odgovara uglavku 16. ITC klauzula, a odredba u 13.1.9. uzorak-klauzula uglavku 17. ITC klauzula.

Nepopravljeno oštećenje

Odgovornost osiguratelja za nepopravljeno oštećenje različito je odredjena u pojedinim nacionalnim pravima, ovisno o pristupu i rješavanjima súprotnih interesa osiguratelja i osiguranika u vezi s naknadom za nepopravljeno oštećenje broda. U osnovi postoje dva osnovna pristupa rješavanju sukoba interesa osiguratelja i osiguranika u odnosu na naknadu za nepopravljeno oštećenje broda: 1. osiguranik je u pravilu dužan izvršiti stvarni popravak broda da bi stekao pravo na naknadu iz osiguranja za razborite troškove popravka broda, ali u izričito predvidjenim izuzetnim situacijama osiguranik može potraživati od osiguratelja naknadu za nepopravljeno oštećenje broda; 2. osiguranik može uvjek izabrati da li će stvarno popraviti brod i tražiti da mu osiguratelj nadoknadi razborite troškove popravka broda ili će potraživati od osiguratelja naknadu za nepopravljeno oštećenje broda. Na prvom pristupu zasniva se odredba o naknadi za nepopravljeno oštećenje u Norveškom planu za osiguranje broda koja predviđa pravo na takvu naknadu samo u slučaju prodaje broda radi rezanja ili radi daljnog iskorištavanja, i odredbe japanskog prava koje predviđaju pravo na naknadu za nepopravljeno oštećenje u slučaju svake prodaje broda. Na drugom pristupu zasniva se odredba o nepopravljenom oštećenju predviđena u ITC klauzulama (čl. 18.).

Tekst alternative A obiju verzija UNCTAD-ovih uzorak-klauzula predviđa pravo osiguranika na naknadu za nepopravljeno oštećenje po uzoru na japansko pravo, tj. samo u slučaju prodaje broda (ali bez razlike o kakvoj se prodaji radi). Iako je u tekstu alternative A (13.2.) predviđeno općenito pravilo o izračunavanju naknade za nepopravljeno oštećenje, ako stranke ugovore primjenu uzorak-klauzula za osiguranje broda uz odredbu o naknadi za nepopravljeno oštećenje predviđenu u alternativi A mogu nastati nesporazumi u pogledu utvrđivanja umanjenja vrijednosti broda (deprecijacije) i u pogledu utvrđivanja koji će se sve troškovi priznati u procjenu razboritih troškova popravaka

broda. Ovo stoga jer ako se odredba sadržana u alternativi A (13.2.) tumači u skladu s japanskim pravom, način utvrdjivanja umanjenja vrijednosti broda i utvrdjivanje troškova koji ulaze u obračun razboritih troškova popravka imat će drugačiji utjecaj na odmjeru visine naknade za nepopravljeni oštećenje, negoli bi bio njihov utjecaj na odmjeru visine naknade prema pravu i praksi nekih drugih država. Naime, po japanskom pravu (a i po američkoj praksi) umanjenje vrijednosti broda se izračunava po istoj formuli koja važi kod osiguranja tereta (onaj omjer ugovorene vrijednosti broda koji odgovara razmjeru izmedju vrijednosti broda u oštećenom i u neoštećenom stanju). Ovakav način izračunavanja umanjenja vrijednosti broda moguće je i po engleskom pravu. Analize u UNCTAD-u su pokazale da je utjecaj izračunavanja umanjenja vrijednosti broda na utvrdjivanje visine naknade za nepopravljeni oštećenje po japanskom pravu i po američkoj praksi takav, da ako je ugovorenna vrijednost broda manja od vrijednosti broda u neoštećenom stanju osiguranik će dobiti manju naknadu negoli je vrijednost štete, a ako je ugovorenna vrijednost broda veća od vrijednosti broda u neoštećenom stanju, osiguranik će gotovo uvijek dobiti više negoli su razboriti troškovi popravka broda. Međutim, umanjenje vrijednosti broda može se izračunavati i na osnovi razlike izmedju vrijednosti broda u oštećenom i u neoštećenom stanju (kao što je predvidjeno u Norveškom planu za osiguranje broda). Kad se odšteta za nepopravljeni oštećenje broda po ocjeni Radne grupe UNCTAD-a izračunava na osnovi tako utvrđene deprecijacije broda, izračunata odšteta će mnogo točnije odražavati naknadu za stvarni gubitak zbog umanjenja vrijednosti broda. Stoga je u stavku 3 alternative A uglavku o nepopravljenom oštećenju uzorak-klauzula (13.2.) predvidjeno izračunavanje umanjenja vrijednosti broda na osnovi odnosa izmedju vrijednosti broda u neoštećenom i oštećenom stanju, premda su ostale odredbe sadržane u alternativi B formulirane po uzoru na englesko pravo i praksu.

Primjenom japanskog prava na tumačenje opsega naknade za nepopravljeni oštećenje, kako je predvidjeno u alternativi A, u procjeni razboritih troškova popravka broda ne ulaze određeni troškovi koji inače ulaze u razborite troškove popravka broda ako su popravci zaista i izvršeni. Osim toga, osiguratelj je prilikom procjene razboritih troškova popravka broda

ovlašten primijeniti onoliki odbitak koliki bi mu bio priznat da su popravci stvarno izvršeni. Ovakva ograničenja u pogledu projene razboritih troškova popravaka u svrhu utvrđenja naknade za nepopravljeno oštećenje ne postoje u pravima i praksi svih država, pa je stoga za osiguranika važno znati koje će se pravo primijeniti na tumačenje ovih uzorak-klauzula.

U tekstu druge alternative predviđene su odredbe o naknadi za nepopravljeno oštećenje broda uglavnom po uzoru na englesko pravo i praksu. Osiguranik uvjek ima pravo izbora da li će potraživati za nepopravljeno oštećenje ili će izvršiti popravak broda i potraživati razborite troškove popravka broda. Osiguranikovo pravo potraživati za nepopravljeno oštećenje u pravilu nastaje istekom police osiguranja, što znači da može ostvariti svoje potraživanje i kad je nakon isteka police brod prodan ili je postao potpunu gubitak. Ipak, prema čl. 77(2) Marine Insurance Acta osiguranik ne bi mogao potraživati za nepopravljeno oštećenje broda kad brod postane potpuni gubitak prije isteka police. Ako osiguranik potražuje naknadu za nepopravljeno oštećenje nakon isteka police (stavak prvi alternative B) razborito umanjenje vrijednosti broda i procjena razboritih troškova popravka broda izračunavaju se prema vrijednosti u trenutku isteka police. Ako, međutim, osiguranik proda brod prije isteka police (stavak drugi alternative B) procjena razboritih troškova popravka broda izračunava se prema njihovom iznosu na dan prodaje broda.

RJEŠAVANJE ZAHTJEVA

Obavijest

Ovakav uglavak uobičajen je u policama za osiguranje broda, ali njegov smještaj unutar uvjeta osiguranja varira. Prvotno je odredba o dužnosti osiguranika da obavijesti osigуратеља о nastupu osiguranog slučaja nalazila uz ostale dužnosti osiguranika u pogledu "radnji očuvanja" u uglavku o dužnostima osiguranika. Kako se pretežni dio dužnosti osiguranika u uglavku o dužnostima osiguranika odnose na tzv. "saving acts", a dužnost davanja obavijesti je općenitog značenja, to je Institut londonskih osigуратеља uglavak o dužnosti davanja obavijesti spojio s uglavkom o prikupljanju ponuda ("Tender clause"). Radna

grupa UNCTAD-a ocijenila je, međutim, da ni ovakav položaj ovog uglavka nije prihvatljiv s obzirom da se "Tender clause" odnosi samo na djelomični gubitak, a uglavak o dužnosti davanja obavijesti odnosi se na sve vrste šteta. Stoga je u UNCTAD-ovim uzorak-klauzulama za osiguranje broda odredba o dužnosti davanja obavijesti o nastupu osiguranog slučaja smještena u zasebni uglavak u okviru uglavaka o rješavanju zahtjeva.

Uglavak o prikupljanju ponuda

Po ovom uglavku osiguranik ima dvije dužnosti: omogućiti osiguratelu pregled štete i pribaviti ponude za popravak broda.

U odnosu na prvu dužnost osiguranika potrebno je reći da se po 10.1. ITC klauzula pretpostavlja da će osiguranik sam provesti pregled štete, a nameće mu se dužnost samo da o tome obavijesti svog osiguratelja broda kako bi i on mogao imenovati predstavnika prilikom pregleda štete. Prema formulaciji u 15.1.1. obiju verziju UNCTAD-ovih uzorak-klauzula osiguranik mora poduzeti sve potrebne mjere da omogući osiguratelu izvid štete, a osiguranik samo može, ali ne mora imenovati svog vještaka..

U odnosu na drugu dužnost osiguranika po većini pravnih sustava osiguratelj ima pravo prikupljati ponude i zahtijevati od osiguranika da pribavi dodatne ponude, a pretpostavlja se da će i osiguranik samoinicijativno pribaviti ponude. Tako je predviđeno i u uglavku 10.3. ITC klauzula. Međutim, prema odredbi u 15.1.2. obiju verzija uzorak-klauzula predvidjena je izričito dužnost osiguranika da sam pribavlja ponude.

U slučaju kad osiguratelj zatraži od osiguranika da pribavi dodatne ponude, prema policama za osiguranje broda većine država, pa tako i po ITC klauzulama i prema odredbi u 15.2. obiju verziju uzorak-klauzula osiguranik ima pravo na kompenzaciju za izgubljeno vrijeme zbog pribavljanja ponuda. Međutim, pravo osiguranika na kompenzaciju može biti uvjetovano zahtjevom da je osiguranik izgubio vrijeme isključivo radi prikupljanja ponuda, ili čak zahtjevom da je osiguranik izgubio vrijeme isključivo radi prikupljanja ponuda koje je nakon dobivene suglasnosti osiguratelja osiguranik bez odlaganja prihvatio. Radna grupa UNCTAD-a oštro je kritizirala uvjetovanje prava osiguranika na kompenzaciju za izgubljeno vrijeme zbog prikupljanja ponuda kako je predvidjeno

u 10.3. ITC klauzula. Stav je Radne grupe da je nepovoljno za osiguranika priznati mu pravo na kompenzaciju za izgubljeno vrijeme samo zbog prikupljanja onih dodatnih ponuda koje je osiguranik bez odlaganja prihvatio. Ako su, naime, takve dodatne, na zahtjev osigуратеља, prikupljene ponude više od prethodno prijavljenih i osiguranik stoga na njih ne pristane, prema ITC klauzulama u odnosu na takve ponude osigуратељ nije dužan priznati osiguraniku pravo na kompenzaciju za izgubljeno vrijeme. Kako bi se zaštitio interes osiguranika u 15.2. obiju verzija uzorak-klauzula unesena je odredba kojom je predvidjeno da je pravo osiguranika na kompenzaciju za izgubljeno vrijeme zbog prikupljanja ponuda za popravak broda uvjetovano samo time da je osiguratelj zatražio od osiguranika da pribavi dodatne ponude i da je osiguranik izgubio vrijeme isključivo zbog prikupljanja takvih ponuda. U UNCTAD-ovim uzorak-klauzulama nema odredbe stavka 2. uglavku 10.3. ITC klauzula o iznosima za koje treba kompenzaciju umanjiti.

Prema tekstu odredbe u 15.3. obiju verzija UNCTAD-ovih uzorak-klauzula ne bi proizlazilo da osiguratelj ima pravo veta na osiguranikov izbor luke popravka. Tekstom odredbe u 15.3. uzorak-klauzula predvidjeno je da osiguranik odlučuje u koju će luku popravka ili u koji će suhi dok uputiti svoj brod i koje će ponude za popravak broda prihvatići. Ovo pravo osiguranika uvjetovano je time da prilikom donošenja odluke postupa kao pažljivi neosigurani brodovlasnik. Ako osiguranik ne udovolji predvidjennom uvjetu, osiguratelj neće odgovarati ni za kakve povećane troškove. Prema ITC klauzulama (10.2.) osiguratelj ima pravo na osiguranikov izbor luke popravaka.

Ako osiguranik propusti udovoljiti bilo kojoj od dužnosti predvidjениh u uglavku o prikupljanju ponuda, po praksi osiguranja većine država osiguratelj može kazniti osiguranika tako, što će mu u određenom postotku ili omjeru umanjiti naknadu iz osiguranja. U UNCTAD-ovim uzorak-klauzulama nema nikakve odredbe o sankcijama protiv osiguranika u slučaju neudovoljenja dužnostiima predvidjenima u uglavku o prikupljanju ponuda.

Predujmovi

Opće je poznato da se brodovlasnik može naći u situaciji da mu je potreban određeni predujam od osiguratelja, prije konačnog

rješenja postupka povodom njegovog zahtjeva za naknadu iz osiguranja, kako bi podmirio troškove popravka broda. Iako ni po engleskim ITC klauzulama ni po Francuskoj polici za osiguranje broda osiguratelj nije dužan osiguraniku dati bilo kakav predujam s naslova naknade za razumne troškove popravka broda, u praksi osiguratelji često tako postupaju. Samo u vrlo malom broju nacionalnih pravnih sustava izričito je predviđena ugovorna obveza osiguratelja da osiguraniku predujmima jednokratno ili višekratno dio iznosa naknade za popravak broda. Posebna odredba o plaćanju predujmova predviđena je u čl. 44(1) Njemačkih općih uvjeta za pomorsko osiguranje, u čl. 90-91 Norveškog plana za osiguranje broda, i u čl. 43 Općih švedskih uvjeta za osiguranje broda. Po uzoru na spomenute uvjete osiguranja brodova uvrštene su u G 16. obiju verziju uzorak-klauzula odredbe o davanju predujma. Osiguranik može zatražiti od osiguratelja predujam na ime naknade svakog troška ("disbursements") koji je nadoknadiv po ovim uvjetima osiguranja. Odredba sadržana u 16.2. formulirana je po uzoru na Norveški plan za osiguranje broda, a razumljiva je sama po sebi. Isto tako po uzoru na Norveški plan preuzeta je i odredba sadržana u 16.3. obiju verziju uzorak-klauzula kojom je predviđena mogućnost da osiguratelj u ime osiguranika dajući predujam neposredno plati trećoj osobi za koju osiguraniku i treba predujam.

UGLAVAK O PROŠIRENOM POKRIĆU

Bilo da se radi o ARC polici ili NPC polici UNCTAD-ovih uzorak-klauzula osiguranik može sklopiti ugovor o osiguranju s proširenim pokrićem uz tri uvjeta: (1) da stranke ugovora o osiguranju prošireno pokriće izričito ugovore, (2) da osiguranik plati dodatnu premiju osiguranja za prošireno pokriće, (3) da gubitak ili oštećenje za koje osiguranik traži odštetu po uglavku o proširenom pokriću nije rezultat nedostatka dužne pažnje na strani osiguranika, vlasnika ili upravitelja broda.

Prema ARC verziji UNCTAD-ovih uzorak-klauzula za osiguranje broda prošireno pokriće se odnosi na (a) troškove popravka ili razmjene bilo kakvog prsnutog kotla ili slomljene osovine, čije neispravno stanje je posljedica onih razloga na koje se inače ne proteže pokriće po Inchmaree klauzuli (tj. pogreške ili pro-

pusta u nacrtu, gradnji ili prilikom popravka ili zbog mane materijala; uobičajenog trošenja materijala; korozije, truljenja ili nedovoljnog održavanja); (b) te svakog drugog dijela trupa ili stroja broda čije neispravno stanje je posljedica skrivene mane materijala. Prema tome, po ARC verziji za troškove popravka ili zamjene prsnutih kotlova ili slomljenih osovina osiguranik neće biti osiguran ako je neispravno stanje kotlova ili osovina posljedica pobrojanih razloga. Međutim, po polici osiguranja s ARC proširenim pokrićem osiguranik će biti osiguran i u takvim slučajevima ako kotlovi ili osovina nisu postali neispravni zbog propusta dužne pažnje osiguranika. Uglavak o proširenom pokriću u odnosu na prsnuće kotlova i lomljenje osovine formuliran je po uzoru na tzv. "Liner Negligence Clause".

Predvidjeno pokriće postoji a da se pri tome ne postavlja zahtjev da je uz tu neposrednu štetu, koja se nadoknadijuje istovremeno nastala i daljnja šteta pokrivena ovom policom. To međutim nije slučaj kad se radi o proširenom pokriću za troškove popravka ili zamjene dijelova trupa ili stroja broda koji su u neispravnom stanju zbog skrivene mane materijala. Za pravo na pokriće troškova popravka takvih neispravnih dijelova potrebno je da su svojom neispravnosću prouzročili daljnju štetu koja je pokrivena ovom policom osiguranja.

Prema NPC verziji UNCTAD-ovih uzorak-klauzula za osiguranje trupa broda, prošireno pokriće se odnosi na sve troškove popravke i zamjene svakog prsnuća kotla ili loma osovine.

Kao i u ARC verziji uglavak o proširenom pokriću, troškovi zamjene ili popravka prsnuća kotla ili lomova osovine nadoknaju se bez obzira da li je zbog njih nastala ili nije i neka daljnja šteta pokrivena ovom policom. Proširenje pokrića odnosi se i na troškove popravka ili zamjene dijelova zahvaćenih skrivenim manama materijala na trupu ili stroju broda, ali kao i u ARC verziji, pod uvjetom da je zbog takve skrivene mane materijala nastao neki gubitak ili šteta pokrivena u A- 1.2.2. NPC verzije uzorak-klauzula. U "Named Perils Cover" verziji uzorak-klauzula za osiguranje broda prošireno pokriće predvidjeno je i u odnosu na gubitak ili štetu na brodu koja proizadje iz nezgode, nemarnosti, nestručnosti, pogrešnog rasudjivanja ili iz zlonamjernog postupka bilo koje osobe. Ovakvo pokriće po

"All Risks Cover" verziji uzorak-klauzula postoji već na temelju opsega pokrića predviđenog u A-1.

-
- (1) Cf. Conference recommendation A.IV,23, Proceedings of the UNCTAD, vol. I, Final Act and Report, (E/CONF.46/141), (United Nations publications).
 - (2) Cf. Conference resolution 14(II), Proceedings of the UNCTAD, Second Session, vol. I, Report and Annexes, (TD/97), (United Nations publications).
 - (3) Report of the Working Group on International Shipping Legislation on its first session, Official records of the Trade and Development Board, Ninth Session, third part, Annexes, (TD/B/289 - TD/B/C.4/64 - TD/B/C.4/ISL/4).
 - (4) U radu Radne grupe i Podgrupe stručnjaka sudjelovali su iz SFRJ: dr. H. Kačić (koji je bio izvjestitelj na VI zasjedanju Radne grupe 1979. u Ženevi), M. Kružičević, M. Dorčić i B. Mičević. Cf. TD/B/C.4/ISL/L.49.
 - (5) Cf. TD/B/1042 - TD/B/C.4/287 - TD/B/C.4/ISL/50.
 - (6) Cf. "Marine Insurance-Legal and Documentary Aspects of the Marine Insurance Aspect", report by UNCTAD secretariat, TD/B/C.4/ISL/27.
 - (7) Cf. tekst Institutskih klauzula i komentar uz klauzule u UPPPK, br. 96, 1982, i br. 99, 1983.
 - (8) Cf. Report of the Working Group on International Shipping Legislation on its tenth Session, TD/B/C.4/ISL/49.
 - (9) Komentar uz pojedine klauzule izradjen je na osnovi sljedećih materijala: TD/B/C.4/ISL/27; Report of the Working Group on International Shipping Legislation on its seventh Session, TD/B/C.4/ISL/32; Working Paper to assist in the drawing up of a set of standard hull clauses, TD/B/C.4/ISL/41; Working Paper to assist in drawing up of a set of standard hull clauses, TD/B/C.4/ISL/46; TD/B/C.4/ISL/49; Summary and analysis of the conference room papers issued at the seventh session and suggestions for additional provisions, TD/B/C.4/ISL/34.
 - (10) Cf. Grabovac, I., "Pokriveni i isključeni rizici u novim Institutskim klauzulama za osiguranje pomorskog kaska", Savjetovanje o osiguranju pomorskog kaska, Split, 1984, str. 88-99.
 - (11) Pavić, D., "Nova revizija Institutskih klauzula i "Inchmarijuana clause" u svjetlu pomorsko-pravne prakse, Savjetovanje o osiguranju pomorskog kaska, Split, 1984, str. 99-123.

SUMMARY

Ljerka Mintas Hodak: COMMENTARY ON THE UNCTAD MODEL-CLAUSES
ON MARINE HULL INSURANCE

The commentary consists of two parts. In the first the author describes the process of drawing of the UNCTAD model clauses on marine hull and cargo insurance, in the second part she sets out some of the statements reached within the Working Group on International Shipping Legislation explaining the provision of the set of UNCTAD model clauses on marine hull insurance. The author compares the provisions of the UNCTAD model clauses on marine insurance with the corresponding provisions of the Institute Time Clauses (Hull) in order to point out the differences between these two standard conditions for marine hull insurance.